

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
на тему «Облік і аудит готівкових і безготівкових розрахунків та
аналіз їх впливу на ліквідність»

Виконала: студентка групи ОО-42
спеціальності 071 “Облік і оподаткування”
Попадюк Уляна Романівна
Керівник: д.е.н., проф. Баланюк І.Ф.
Рецензент: к.е.н., доцент Ємець О.І.

Івано-Франківськ – 2026 р

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 071 "Облік і оподаткування"

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Баланюк І.Ф.

(прізвище, ініціали)

"20" лютого 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА**

Попадюк Уляни Романівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Облік і аудит готівкових і безготівкових розрахунків та аналіз їх впливу на ліквідність»

керівник роботи: Баланюк І.Ф. доктор економічних наук, професор кафедри обліку і оподаткування

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Перелік питань, які потрібно розробити:

- економічна сутність готівкових і безготівкових розрахунків підприємства
- теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку грошових коштів та розрахунків
- нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів і розрахункових операцій
- підходи до оцінки ліквідності підприємства та впливу розрахункових операцій на її рівень
- методика ведення обліку готівкових і безготівкових розрахунків на підприємстві
- організаційно-економічна характеристика підприємства
- напрями удосконалення готівкових і безготівкових розрахунків
- облік безготівкових розрахунків підприємства
- шляхи удосконалення організації обліку готівкових і безготівкових розрахунків
- методика аналізу грошових потоків та ліквідності підприємства

- аналіз впливу готівкових і безготівкових розрахунків на ліквідність підприємства
- організація та методика аудиту готівкових і безготівкових розрахунків
- напрями удосконалення аналітичних і контрольних процедур розрахункових операцій

3. Дата видачі завдання 04 лютого 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розділ 1. Теоретичні основи обліку готівкових і безготівкових розрахунків та їх впливу на ліквідність підприємства	10.06.2025 р.	<i>Ветонська</i>
2	Розділ 2. Методика обліку готівкових і безготівкових розрахунків на підприємстві та напрями її удосконалення	10.12.2025 р.	<i>Ветонська</i>
3	Розділ 3. Аналіз і аудит готівкових і безготівкових розрахунків та напрями його удосконалення	01.04.2026 р.	<i>Ветонська</i>

Студент *Уляна* Попадюк Уляна Романівна
(прізвище та ініціали)
 Керівник роботи *Іван* Баланюк Іван Федорович
(прізвище та ініціали)

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу

студентки групи ОО-42 Попадюк Уляни Романівни

на тему: «Облік і аудит готівкових і безготівкових розрахунків та аналіз їх впливу на ліквідність підприємства»

У сучасних умовах господарювання питання організації обліку, аналізу і аудиту готівкових і безготівкових розрахунків та оцінки їх впливу на ліквідність набувають особливої актуальності, оскільки ефективне управління грошовими потоками є важливим елементом забезпечення безперервної діяльності підприємства, його фінансової стійкості та виконання зобов'язань перед контрагентами й державою. Правильна організація бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту розрахункових операцій забезпечує достовірність фінансової звітності, сприяє дотриманню вимог чинного законодавства, оптимізації платіжного календаря та підвищує рівень фінансової дисципліни й ліквідності підприємства.

Кваліфікаційна робота виконана відповідно до мети та завдань на основі використання матеріалів Чемеровецької філії ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» за 2023–2025 рр. Метою роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку, аналізу та аудиту готівкових і безготівкових розрахунків, оцінка їхнього безпосереднього впливу на ліквідність підприємства, а також розробка пропозицій щодо удосконалення обліково-аналітичного процесу.

У першому розділі роботи розглянуто економічну сутність готівкових і безготівкових розрахунків, досліджено нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів і розрахункових операцій, а також висвітлено теоретичні основи організації бухгалтерського обліку грошових коштів та розрахунків. Значну увагу приділено характеристиці підходів до оцінки ліквідності підприємства та впливу розрахункових операцій на її рівень.

У другому розділі проведено дослідження організації бухгалтерського обліку готівкових і безготівкових розрахунків на Чемеровецькій філії ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське», охарактеризовано порядок документального оформлення господарських операцій, особливості первинного, синтетичного та аналітичного обліку, а також обґрунтовано шляхи удосконалення організації обліку готівкових і безготівкових розрахунків.

У третьому розділі здійснено аналіз методики грошових потоків та ліквідності підприємства, досліджено аналіз впливу готівкових і безготівкових розрахунків на ліквідність підприємства, а також визначено організацію та методику аудиту готівкових і безготівкових розрахунків, систематизовано типові порушення та помилки в обліку й аудиті розрахункових операцій та обґрунтовано напрями удосконалення аналітичних і контрольних процедур розрахункових операцій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для удосконалення системи бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту розрахунків на Чемеровецькій філії ДППрАТ «Оболонь» «Красилівське», підвищення достовірності оцінки ліквідності, посилення контролю за касовою дисципліною та оптимізації інформаційного забезпечення управлінських рішень.

Кваліфікаційна робота Попадюк Уляни Романівни на тему «Облік і аудит готівкових і безготівкових розрахунків та аналіз їх впливу на ліквідність підприємства» є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом та оформленням відповідає вимогам, що визначені до такого виду робіт, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Рекомендується до захисту з оцінкою «відмінно».

Науковий керівник

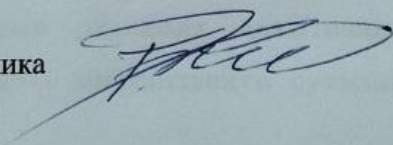
Доктор економічних наук, професор

Кафедри обліку і оподаткування

Карпатського національного

Університету імені Василя Стефаника

«08» червня 2026р.

Баланюк І.Ф

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

РЕЦЕНЗІЯ

На кваліфікаційну роботу

Студентки економічного факультету Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника Попадюк Уляни Романівни

на тему:

«Облік і аудит готівкових і безготівкових розрахунків та аналіз їх впливу на
ліквідність підприємства»

Актуальність теми. Тема кваліфікаційної роботи є актуальною, оскільки облік, аналіз і аудит готівкових і безготівкових розрахунків та їхній вплив на ліквідність займають важливе місце у системі бухгалтерського обліку підприємства. В умовах постійних змін фінансового та банківського законодавства, посилення вимог до достовірності інформації про грошові потоки та необхідності забезпечення високого рівня платоспроможності підприємства особливого значення набуває правильна організація обліку, аналізу та аудиту руху грошових коштів. Практичне значення дослідження посилюється тим, що воно виконане на матеріалах Чемеровецької філії ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

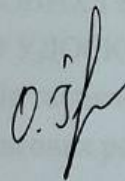
Якість проведеного аналізу проблеми. У роботі здійснено ґрунтовний аналіз теоретичних і практичних аспектів обліку, аналізу та аудиту готівкових і безготівкових розрахунків. Авторкою досліджено економічну сутність розрахункових операцій, нормативно-правове регулювання, особливості організації первинного, синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів. Значну увагу приділено аналізу грошових потоків, оцінці показників ліквідності підприємства та вивченню методики аудиту й типових помилок і порушень у Чемеровецькій філії ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське». У роботі також досліджено напрями удосконалення облікових, аналітичних і контрольних процедур розрахункових операцій із використанням сучасних інформаційних систем.

Практична цінність висновків і рекомендацій. Практична цінність роботи полягає у розробці рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу й аудиту готівкових і безготівкових розрахунків та підвищення рівня ліквідності й платоспроможності на Чемеровецькій філії ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське». Запропоновані підходи можуть бути використані для покращення внутрішнього контролю за касовою дисципліною, оптимізації процесу формування платіжного календаря та підвищення ефективності інформаційного забезпечення управління підприємством.

Загальний висновок і оцінка кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна Попадюк Уляни Романівни на тему «Облік і аудит готівкових і безготівкових розрахунків та аналіз їх впливу на ліквідність підприємства» відповідає вимогам, що визначені до такого виду робіт, проведені дослідження носять закінчений характер і можуть бути представлені до захисту з високою позитивною оцінкою, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Рецензент:

кандидат економічних наук
доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Ємець О.І.

«08» червня 2026р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА ЛІКВІДНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність готівкових і безготівкових розрахунків підприємства	6
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів і розрахункових операцій	9
1.3. Теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку грошових коштів та розрахунків	13
1.4. Підходи до оцінки ліквідності підприємства та впливу розрахункових операцій на її рівень	16
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ	20
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	20
2.2. Організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку готівкових розрахунків	25
2.3. Облік безготівкових розрахунків підприємства	28
2.4. Шляхи удосконалення організації обліку готівкових і безготівкових розрахунків	31
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І АУДИТ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	38
3.1. Методика аналізу грошових потоків та ліквідності підприємства	38
3.2. Аналіз впливу готівкових і безготівкових розрахунків на ліквідність підприємства	41
3.3. Організація та методика аудиту готівкових і безготівкових розрахунків	43
3.4. Типові порушення та помилки в обліку й аудиті розрахункових операцій	47
3.5. Напрями удосконалення аналітичних і контрольних процедур розрахункових операцій	50
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

У сучасних умовах функціонування підприємств України, що характеризуються високим рівнем економічної нестабільності, інфляційними коливаннями, воєнними ризиками та обмеженістю фінансових ресурсів, особливого значення набуває проблема забезпечення належного рівня ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання. Ліквідність підприємства є однією з ключових характеристик його фінансового стану, оскільки відображає здатність своєчасно виконувати поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів, насамперед грошових коштів та швидколіквідних активів. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження готівкових і безготівкових розрахунків, оскільки саме вони формують рух грошових потоків підприємства та безпосередньо впливають на рівень ліквідності.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в сучасній економічній практиці спостерігається зростання частки безготівкових розрахунків, ускладнення платіжних відносин між суб'єктами господарювання, а також підвищення ризиків виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості. Це, у свою чергу, призводить до необхідності вдосконалення підходів до обліку, аналізу та аудиту розрахункових операцій, а також до переосмислення методичних підходів оцінки ліквідності підприємства. Критичний аналіз наукових джерел свідчить, що традиційні коефіцієнтні методи оцінки ліквідності не завжди забезпечують об'єктивне відображення фінансового стану підприємства, оскільки не враховують якість грошових потоків, швидкість обігу дебіторської заборгованості та ефективність управління розрахунковими операціями. Саме тому існує необхідність у комплексному дослідженні взаємозв'язку між системою розрахунків підприємства та його ліквідністю.

Об'єктом дослідження є процес організації та здійснення готівкових і безготівкових розрахунків на підприємстві.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні та практичні аспекти обліку, аналізу та контролю готівкових і безготівкових розрахунків, а також їх вплив на ліквідність підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень, дослідження методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу та аудиту готівкових і безготівкових розрахунків підприємства в контексті підвищення його ліквідності.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання: дослідити економічну сутність готівкових і безготівкових розрахунків підприємства; розглянути нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів і розрахункових операцій; проаналізувати теоретичні засади організації бухгалтерського обліку грошових коштів; узагальнити сучасні підходи до оцінки ліквідності підприємства та визначити вплив розрахункових операцій на її рівень; охарактеризувати організаційно-економічний стан підприємства; дослідити порядок обліку готівкових і безготівкових розрахунків; проаналізувати вплив розрахункових операцій на ліквідність підприємства; розглянути організацію аудиту розрахункових операцій; виявити типові помилки в обліку та контролі; запропонувати напрями удосконалення обліково-аналітичної системи підприємства.

У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних явищ. Зокрема, застосовано методи аналізу та синтезу для дослідження теоретичних основ обліку та розрахункових операцій; системний підхід; порівняльний метод; коефіцієнтний метод; графічний та табличний методи; елементи економічного аналізу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для удосконалення системи обліку та аналізу готівкових і безготівкових розрахунків на підприємствах, що сприятиме підвищенню ефективності управління грошовими потоками та забезпеченню належного рівня ліквідності. Результати дослідження можуть

бути використані у практичній діяльності бухгалтерських служб, фінансових відділів підприємств, а також у процесі розробки внутрішніх регламентів облікової політики.

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінку, містить 10 таблиць, список використаних джерел включає 38 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА ЛІКВІДНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність готівкових і безготівкових розрахунків підприємства

Розрахунки є ключовим елементом фінансово-господарської діяльності підприємства, що забезпечує завершення процесу обміну товарів, робіт і послуг, а також виконання зобов'язань між економічними суб'єктами.

Відповідно до Закону України «Про платіжні послуги» №1591-ІХ, платіжна операція – це дія, що полягає у внесенні, переказі або знятті коштів незалежно від форми їх існування (готівкової або безготівкової) з метою виконання фінансових зобов'язань [1]. Отже, система розрахунків підприємства охоплює дві основні форми:

- 1) готівкові розрахунки;
- 2) безготівкові розрахунки.

Грошові кошти виконують функції міри вартості, засобу обігу, накопичення і платежу, залишаючись найбільш ліквідним ресурсом підприємств. Готівка – це банкноти і монети національної валюти, що є законним платіжним засобом, як і безготівкові кошти. Національна валюта України є єдиним засобом платежу на її території, тоді як іноземна валюта використовується у міжнародних розрахунках [2].

Готівкові розрахунки – це форма грошових відносин, за якої платежі здійснюються шляхом передачі банкнот і монет між суб'єктами господарювання безпосередньо або через касу підприємства. Готівкові розрахунки включають операції з приймання, видачі, обліку та зберігання готівки підприємствами [3]. Економічна сутність готівкових розрахунків полягає у тому, що вони: забезпечують безпосередній обмін вартості без участі

банківської системи; використовуються переважно у сфері роздрібної торгівлі та послуг; є зручними для дрібних та термінових платежів; потребують дотримання касової дисципліни та лімітів готівки.

Готівкові розрахунки мають високу ліквідність, однак супроводжуються підвищеними ризиками контролю та обмеженою прозорістю руху коштів.

Грошові кошти на рахунках у банках є найбільш ліквідними активами підприємства та використовуються для здійснення безготівкових розрахунків із постачальниками, покупцями, бюджетом і працівниками.

Безготівкові розрахунки – це платежі, що здійснюються шляхом перерахування коштів з рахунку платника на рахунок отримувача через банківські установи без використання готівки. Їх слід розглядати як цілісну систему, що включає класифікацію, організацію, форми розрахункових документів і взаємодію з банками.

У класифікації безготівкових розрахунків розрізняють:

озрахунки за товарними операціями;

озрахунки за нетоварними операціями.

Розрахунки за товарними операціями пов'язані з реалізацією продукції, робіт і послуг та становлять основну частину грошового обороту підприємств. Розрахунки за нетоварними операціями охоплюють фінансові платежі: з бюджетом, банками та зі сплатою штрафів і санкцій.

Безготівкові розрахунки здійснюються основними способами:

квотно-інкасовим (поставка передуює оплаті);

кредитивним (попередня оплата перед відвантаженням продукції) [4].

Система безготівкових розрахунків є важливою складовою грошової системи держави. Вона реалізується через банки та платіжні інструменти у вигляді записів на рахунках або шляхом заліку взаємних вимог.

Безготівковий платіжний оборот охоплює: реалізацію товарів, робіт і послуг; розподіл і перерозподіл національного доходу; кредитні відносини; виплату доходів населення. Учасниками є підприємства, банки, фінансові установи та населення. Основною умовою є відкриття банківських рахунків.

Система безготівкових розрахунків включає організаційні принципи, форми та способи проведення платежів. Її ефективність залежить від дотримання принципів організації, що забезпечують швидкість і надійність грошового обігу. Основні принципи організації безготівкових розрахунків передбачають:

- берігання коштів підприємств на рахунках у банках;
- дійснення всіх платежів через банківську систему;
- ідкриття рахунків із повідомленням контролюючих органів;
- дійснення платежів після або під час постачання продукції;
- проведення розрахунків лише за наявності коштів або кредиту;
- амостійний вибір форм розрахунків суб'єктами господарювання;
- ожливість готівкових розрахунків лише через касу банку.

Перевагами безготівкових розрахунків є:

- рискорення обігу коштів;
- меншення витрат на грошовий обіг;
- осилення можливостей державного регулювання фінансової сфери.

Нормальне функціонування економіки неможливе без ефективної системи безготівкових розрахунків, яка забезпечує своєчасність і надійність платежів між суб'єктами господарювання [5].

Таким чином, безготівкова форма розрахунків є основною формою здійснення платежів у господарській діяльності, що реалізується через банківські установи шляхом переказу коштів між рахунками або заліку взаємних зобов'язань. Її основне значення полягає у підвищенні ефективності грошового обігу та зменшенні тінізації економіки [5].

Узагальнюючи вищевикладене, можна констатувати, що система розрахунків підприємства, яка поєднує готівкову та безготівкову форми, є фундаментальним механізмом забезпечення його фінансово-господарської діяльності та завершення процесу обміну вартостей. У той час як готівкові розрахунки відіграють допоміжну роль, забезпечуючи безпосередній обмін, високу швидкість та зручність переважно у сфері дрібних і роздрібних

платежів, безготівкова форма є домінуючою та стратегічно важливою складовою грошової системи держави. Вона базується на чітких організаційних принципах, здійснюється через банківські установи за товарними й нетоварними операціями та безпосередньо впливає на прискорення обігу капіталу підприємства, зниження трансакційних витрат, а також детінізації національної економіки в цілому.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів і розрахункових операцій

Нормативно-правове поле з обліку грошових коштів та розрахункових операцій формується системним поєднанням міжнародних та національних норм, які забезпечують складання фінансової звітності та регулювання грошового обігу в межах законодавства України (Додаток А).

Нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів доцільно класифікувати за чотирма рівнями: міжнародним, національним, підзаконним та інструктивно-методичним.

Перший рівень формують міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) [13], які регламентують загальні вимоги до ведення обліку та складання фінансової звітності. У контексті грошових коштів особливе значення має МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», який визначає структуру і зміст звіту, що відображає зміни у грошових коштах і їх еквівалентах за видами діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою.

Другий рівень становить національне законодавство України. Основоположним актом у цій сфері є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [14], який визначає загальні принципи організації бухгалтерського обліку, методологічні засади фіксації господарських операцій, обліку активів, зобов'язань, доходів і витрат, а також встановлює вимоги до складання та подання фінансової звітності. Метою

закону є забезпечення користувачів достовірною інформацією про фінансовий стан суб'єктів господарювання, включаючи стан їх грошових потоків.

Третій рівень включає підзаконні нормативні акти, що регламентують функціонування банківської системи і грошового обігу в Україні. Зокрема, Закон України «Про Національний банк України» визначає статус, функції, повноваження та основи діяльності НБУ як головного регулятора фінансової системи країни. Саме НБУ встановлює порядок відкриття та обслуговування банківських рахунків, здійснення безготівкових розрахунків, емісії грошей та проведення моніторингу фінансових операцій.

Четвертий рівень нормативного регулювання становлять інструкції, положення та методичні матеріали, затверджені уповноваженими органами, зокрема Національним банком України. Важливими є також Податковий кодекс України (ПКУ), який встановлює правила оподаткування операцій, пов'язаних з обігом грошових коштів, включаючи податкову звітність, податкові зобов'язання та відповідальність за порушення податкового законодавства [15].

Крім того, Закон України «Про банки і банківську діяльність» регламентує створення, діяльність, управління та ліквідацію банків, а також визначає порядок здійснення банківських операцій, зокрема щодо обслуговування рахунків клієнтів, що безпосередньо стосується обліку грошових коштів підприємств.

Здійснення операцій на рахунках у національній валюті контролюється діючим законодавством України та нормативними актами Національного банку України. Інструкція, затверджена Постановою Національного банку України від 29.07.2022 № 162, регулює питання, пов'язані із здійсненням операцій на рахунках у національній валюті. Вона визначає: умови та підстави проведення операцій клієнтами через банківські рахунки; порядок використання розрахункових та поточних рахунків; вимоги до документів, що підтверджують законність операцій; обмеження на використання рахунків залежно від типу клієнта (фізична/юридична особа, резидент/нерезидент); дії

банку при виявленні підозрілих операцій [16]. Інструкція №162 регулює порядок використання розрахункових і поточних рахунків у національній валюті. Зокрема, вона визначає: порядок здійснення розрахункових операцій через поточні рахунки; правила зміни реквізитів рахунків; особливості використання рахунків для здійснення підприємницької діяльності.

Згідно з Інструкцією НБУ №162 від 29.07.2022 р., поточні (включаючи розрахункові) рахунки використовуються для зберігання коштів і здійснення розрахунків. Юридичні особи та ФОП мають право використовувати їх для ведення господарської діяльності. Розрахунки здійснюються за допомогою платіжних документів у межах наявного залишку. Фізичні особи не можуть використовувати поточні рахунки для підприємницької діяльності. Банки контролюють дотримання цільового призначення рахунків. Банки контролюють дотримання цільового призначення рахунків шляхом перевірки документів, що підтверджують відповідність операцій статусу клієнта та виду рахунку. Якщо фізична особа використовує рахунок для підприємницької діяльності, банк має право вимагати додаткові пояснення або документи та повідомляє відповідні органи у разі виявлення порушень [16].

У бухгалтерському обліку безготівкових розрахунків передбачені операції, здійснення яких не потребує оформлення платіжних документів. Це, зокрема, стосується коштів, що списуються банком автоматично згідно з умовами договору банківського обслуговування. До таких операцій належать витрати на касове та розрахункове обслуговування, а також комісії за проведення платіжних документів. Вказані суми визнаються витратами підприємства у періоді їх виникнення та обліковуються як адміністративні витрати, відповідно до вимог Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [17].

Одним із ключових нормативних документів, що регулює порядок здійснення та обліку операцій з готівковими коштами в Україні, є Постанова Правління Національного банку України №148 від 29.12.2017 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті

в Україні» [3].

Таблиця 1.2

**Основні положення Постанови НБУ №148 «Про затвердження
Положення про ведення касових операцій у національній валюті в
Україні» в контексті обліку грошових коштів**

Основне положення	Характеристика та значення для обліку грошових коштів
Організація касових операцій	Документ визначає єдиний порядок здійснення операцій з приймання, видачі, зберігання та обліку готівкових коштів підприємствами та установами.
Оформлення касових документів	Усі операції з готівкою оформлюються прибутковими та видатковими касовими ордерами, що забезпечує документальне підтвердження руху коштів.
Ведення касової книги	Підприємства зобов'язані вести касову книгу для відображення всіх операцій з надходження та видачі готівки. Вона є основним регістром аналітичного обліку касових операцій.
Оприбуткування готівки	Уся готівка, що надходить до каси, повинна своєчасно та в повному обсязі оприбутковуватись у день її отримання.
Ліміт залишку готівки в касі	Підприємства самостійно встановлюють ліміт каси з урахуванням обсягів готівкового обороту та специфіки діяльності.
Здавання готівкової виручки	Визначаються строки та порядок здавання готівкової виручки до банківських установ для забезпечення контролю за грошовим обігом.
Видача коштів під звіт	Регламентується порядок видачі готівки працівникам під звіт та строки подання авансових звітів.
Контроль касової дисципліни	Документ встановлює вимоги щодо контролю за дотриманням касової дисципліни та відповідальності за порушення порядку ведення касових операцій.
Зберігання готівки	Визначаються вимоги до забезпечення належного зберігання готівкових коштів і матеріальної відповідальності касира.
Значення для бухгалтерського обліку	Положення забезпечує єдині правила документального оформлення та відображення касових операцій у системі бухгалтерського обліку підприємства.

Джерело: складено на основі Постанови НБУ №148 [3]

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999, є одним із основних нормативних документів, що регулює методику бухгалтерського обліку грошових коштів і розрахункових операцій підприємства Інструкція №291. Документ визначає призначення бухгалтерських рахунків та порядок відображення господарських операцій у

системі бухгалтерського обліку. Для обліку грошових коштів передбачено використання рахунків класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи», зокрема рахунку 30 «Готівка» для обліку коштів у касі, рахунку 31 «Рахунки в банках» для обліку коштів на банківських рахунках та рахунку 33 «Інші кошти» для обліку грошових документів і коштів у дорозі. Крім того, Інструкція регламентує порядок обліку розрахункових операцій із дебіторами, кредиторами, постачальниками та іншими контрагентами, забезпечуючи єдині методичні підходи до відображення руху грошових коштів і формування достовірної інформації у фінансовій звітності підприємства [18].

Тож, нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів та розрахункових операцій в Україні є чітко структурованою чотирирівневою системою, яка гармонізує міжнародні стандарти (зокрема МСБО 7) із національним законодавством. Базові методологічні засади, закладені Законом про бухоблік та Інструкцією № 291, поєднуються з жорсткими регуляторними вимогами Національного банку України (зокрема, Інструкцією № 162 щодо безготівкових рахунків та Постановою № 148 щодо касової дисципліни) та нормами Податкового кодексу. Така інструктивно-методична база забезпечує єдиний порядок документування, цільового використання та контролю за рухом грошових потоків, що є обов'язковою передумовою для формування достовірної фінансової звітності підприємства.

1.3. Теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку грошових коштів та розрахунків

Для розкриття питання теоретичних аспектів організації бухгалтерського обліку грошових коштів та розрахунків доцільно використовувати сучасні наукові підходи, представлені у фахових публікаціях. У науковій літературі грошові кошти розглядаються як найбільш ліквідна частина активів підприємства, що забезпечує безперервність операційної діяльності, виконання фінансових зобов'язань та підтримання

платоспроможності суб'єкта господарювання. На думку М. Шендригоренко та Л. Шевченко, облік грошових коштів і розрахунків є важливим елементом системи бухгалтерського обліку, контролю та аналізу, оскільки саме він формує інформаційну основу для управління фінансовими ресурсами підприємства та забезпечення фінансової дисципліни [19].

Організація бухгалтерського обліку грошових коштів являє собою систему методів, процедур і організаційних заходів, спрямованих на своєчасне документування, відображення та контроль операцій, пов'язаних із рухом коштів підприємства. Основними завданнями обліку є забезпечення достовірності інформації про наявність і рух грошових коштів, контроль за дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни, а також формування інформаційної бази для аналізу ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Як зазначає І. Спільник, ефективна система обліку та аналізу грошових потоків має важливе значення для оцінки фінансового стану підприємства, прийняття управлінських рішень та забезпечення стабільності господарської діяльності [20].

Важливим елементом організації бухгалтерського обліку є класифікація грошових коштів та розрахункових операцій. У практиці обліку грошові кошти поділяються на готівкові та безготівкові, а розрахунки – на розрахунки з покупцями, постачальниками, бюджетом, банками, підзвітними особами та іншими контрагентами. Дослідження Р. Шурпенкової та К. Луценка свідчать, що ефективне управління дебіторською заборгованістю та розрахунками підприємства є необхідною умовою підтримання належного рівня ліквідності й фінансової стабільності [21].

Організація обліку грошових коштів передбачає використання відповідних методів документування та контролю. Первинні документи виступають основою відображення господарських операцій у системі бухгалтерського обліку, а своєчасність їх оформлення забезпечує достовірність фінансової інформації. Особливого значення набуває автоматизація облікових процесів, що дозволяє оперативно контролювати рух грошових потоків та

мінімізувати ризик помилок. У дослідженні Л. Коваль та Я. Бурлаки підкреслюється, що сучасні ERP-системи, цифровізація та використання хмарних технологій суттєво підвищують ефективність організації обліку грошових коштів і розрахунків підприємства [22].

Суттєву роль у системі бухгалтерського обліку відіграє аналіз грошових потоків підприємства. Аналіз руху грошових коштів дозволяє оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, забезпечувати фінансову рівновагу та підтримувати стабільність діяльності. Г. Роганова зазначає, що аналіз грошових потоків є важливою складовою системи управління підприємством, оскільки дозволяє визначити ефективність використання фінансових ресурсів та своєчасно виявляти ризики дефіциту коштів [23].

У сучасних умовах розвитку електронної комерції та цифрових платіжних систем особливого значення набуває організація обліку електронних розрахунків. В. Белозерцев та О. Прохватило наголошують, що поширення електронних платіжних інструментів зумовлює необхідність удосконалення методики бухгалтерського обліку розрахункових операцій та посилення контролю за їх проведенням [24].

Таким чином, організація бухгалтерського обліку грошових коштів та розрахунків є важливою складовою системи управління підприємством. Вона забезпечує своєчасне відображення господарських операцій, контроль за рухом фінансових ресурсів, підтримання платоспроможності та формування достовірної інформації для прийняття управлінських рішень. Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку пов'язані з автоматизацією, цифровізацією та вдосконаленням системи внутрішнього контролю грошових потоків підприємства.

1.4. Підходи до оцінки ліквідності підприємства та впливу розрахункових операцій на її рівень

Сучасні наукові дослідження фінансового стану підприємств розглядають ліквідність як одну з ключових характеристик, що визначає здатність суб'єкта господарювання своєчасно та в повному обсязі виконувати короткострокові зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Узагальнення підходів, представлених у сучасній економічній літературі, свідчить про еволюцію методичного інструментарію оцінки ліквідності (від класичних коефіцієнтних моделей до інтегральних і багатофакторних систем аналізу, що враховують динаміку грошових потоків та вплив розрахункових операцій).

У роботі Лопатовської О., Гаєвської О. ліквідність підприємства розглядається як невід'ємний елемент системи фінансового управління, що формується під впливом структури активів і зобов'язань, а також управлінських рішень щодо їх використання. Автори наголошують, що оцінка ліквідності не може обмежуватися лише розрахунком окремих показників, оскільки вона має інтеграційний характер і повинна бути пов'язана з процесами прийняття управлінських рішень у межах фінансової політики підприємства [25]. Таким чином, ліквідність трактується як динамічна характеристика, що відображає не лише поточний стан активів, а й ефективність їх трансформації у грошові кошти.

Подальший розвиток методичних підходів простежується у дослідженні Лопатовської О., Пономарьової К., де запропоновано удосконалений підхід до оцінки ліквідності, який передбачає використання системи взаємопов'язаних показників, зокрема робочого капіталу та коефіцієнтів ліквідності. У роботі підкреслюється, що сучасна методика повинна враховувати не лише статичний стан балансу, але й потенціал підприємства щодо генерування грошових потоків у короткостроковому періоді [26]. Це дозволяє більш точно оцінити реальну платоспроможність суб'єкта господарювання в умовах нестабільного економічного середовища.

Класичний коефіцієнтний підхід до оцінки ліквідності залишається одним із найбільш поширених у практиці фінансового аналізу. У дослідженні

Мельник Т. А. і Лобач К.В. зазначається, що розрахунок коефіцієнтів абсолютної, швидкої та поточної ліквідності дозволяє отримати загальну характеристику здатності підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання оборотними активами. Водночас автори наголошують на обмеженості цього підходу, оскільки він не враховує якості дебіторської заборгованості, швидкості її погашення та реальну ліквідність окремих елементів оборотних активів [27]. Таким чином, коефіцієнтний аналіз доцільно розглядати як базовий, але недостатній інструмент оцінки фінансового стану.

Традиційним підходом є оцінка ліквідності через систему абсолютних показників. У межах цього підходу визначається власний оборотний капітал як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями, що дозволяє оцінити наявність у підприємства мінімального запасу фінансової стійкості для покриття короткострокових боргів. Даний підхід є базовим і широко використовується у практиці фінансового аналізу, оскільки дозволяє швидко оцінити загальний рівень забезпеченості підприємства оборотними ресурсами, однак він не враховує якісну структуру активів і швидкість їх перетворення у грошову форму.

Традиційним підходом є агрегатний (балансовий) метод оцінки ліквідності, який базується на групуванні активів за ступенем їх ліквідності та порівнянні з групами зобов'язань за строками їх погашення. У межах цього підходу активи поділяються на найбільш ліквідні, швидко реалізовані, повільно реалізовані та важколіквідні, тоді як зобов'язання класифікуються за терміновістю їх виконання. Порівняння відповідних груп дозволяє визначити рівень ліквідності балансу підприємства та встановити, чи здатне воно покривати свої зобов'язання в коротко- та довгостроковому періодах. Перевагою цього підходу є його комплексність та можливість виявлення структурних диспропорцій між активами і пасивами, однак він має обмеження, пов'язані з певною умовністю групування активів.

Важливим елементом сучасних методик є також аналіз ліквідності у контексті оцінки фінансової стійкості підприємства. У цьому випадку

ліквідність розглядається не ізольовано, а як складова загальної системи фінансової рівноваги, що дозволяє оцінити не лише поточну платоспроможність, але й довгострокову стабільність підприємства. Особливе значення при цьому набуває показник фінансового левериджу, який відображає співвідношення позикового та власного капіталу і характеризує рівень фінансового ризику. Зростання фінансового левериджу, як правило, свідчить про підвищення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та потенційне зниження його довгострокової ліквідності [26].

Більш глибокий рівень аналізу представлено у дослідженні Притуляк Н., де обґрунтовано використання факторного аналізу ліквідності. Автор доводить, що зміна рівня ліквідності підприємства зумовлена сукупністю факторів, серед яких ключову роль відіграють структура оборотних активів, оборотність дебіторської заборгованості та ефективність управління грошовими потоками [28]. Використання факторного підходу дозволяє не лише оцінити поточний стан ліквідності, але й ідентифікувати причини її зміни, що має важливе значення для розробки управлінських рішень.

У контексті розвитку комплексних методик слід також відзначити роботу Загреби М.М., у якій запропоновано багатокритеріальну систему оцінки фінансового стану підприємства. У межах даного підходу ліквідність розглядається як один із ключових компонентів інтегральної оцінки поряд із показниками рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності. Така система дозволяє сформувати узагальнений індекс фінансового стану, що забезпечує більш об'єктивну оцінку діяльності підприємства в цілому [29]. Водночас автор підкреслює, що інтегральні моделі потребують ретельного відбору показників та належного обґрунтування їх вагомості.

В дослідженнях також акцентують увагу на значенні розрахункових операцій як одного з визначальних факторів ліквідності підприємства. У роботі Ярошевської О.В. зазначається, що структура дебіторської та кредиторської заборгованості безпосередньо впливає на здатність підприємства підтримувати належний рівень платоспроможності. Зокрема, збільшення

строків погашення дебіторської заборгованості призводить до уповільнення обігу грошових коштів та, відповідно, до зниження ліквідності. У той же час ефективне управління кредиторською заборгованістю може виступати інструментом підтримання короткострокової фінансової рівноваги [30]. Таким чином, розрахункові операції формують реальний грошовий потік підприємства, який є ключовим джерелом забезпечення ліквідності.

Узагальнення результатів проведеного аналізу дозволяє зробити висновок, що сучасна наукова думка щодо оцінки ліквідності підприємства характеризується переходом від традиційних коефіцієнтних методів до комплексних інтегрованих підходів. При цьому особлива увага приділяється факторному аналізу та дослідженню грошових потоків, що дозволяє більш точно враховувати вплив розрахункових операцій на фінансовий стан підприємства. Отже, ліквідність доцільно розглядати не лише як статичний набір показників, а як динамічну систему, що формується під впливом внутрішніх управлінських рішень та зовнішніх економічних умов.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Чемеровецька філія дочірнього підприємства ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» (відома за аббревіатурою ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське») має за плечима понад тридцятирічний досвід роботи у сегменті виготовлення безалкогольних напоїв, спеціалізуючись на розливі у пляшки мінеральних та інших вод (згідно з КВЕД 11.07). Паралельно виробничі потужності підприємства задіяні у випуску соків із фруктів та овочів (КВЕД 10.32), а також у процесах дистиляції, ректифікації та блендингу міцних спиртних напоїв (КВЕД 11.01). Комерційний вектор діяльності охоплює оптову дистриб'юцію різноманітних напоїв (КВЕД 46.34) та роздрібні продажі через мережу неспеціалізованих торговельних точок, де домінує асортимент продовольчих товарів, напоїв і тютюнової продукції (КВЕД 47.11). Крім того, бізнес-профіль компанії включає сектор HoReCa, зокрема відкриття ресторанів і сервіс мобільного харчування (КВЕД 56.10), а також роботу барів та інших закладів з обслуговування напоями (КВЕД 56.30) [31].

Офіційні контакти: 31600, Україна, Хмельницька обл., Чемеровецький район, смт. Чемерівці, вулиця Об'їзна, будинок 3д.

З юридичного погляду ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» не володіє статусом самостійної юридичної особи чи окремого суб'єкта господарювання. Ключовою материнською структурою є приватне акціонерне товариство «Оболонь» (ПРАТ). У межах загальної корпоративної архітектури функціонує ДП «Красилівське», яке має статус юридичної особи та керується власним статутом, затвердженим його засновником. Робота Чемеровецької філії повністю підпорядкована та контролюється ПРАТ «Оболонь», базуючись на регламентах та установчих документах, санкціонованих акціонерним товариством. Керуючись вимогами статті 95 Цивільного кодексу України та статті 64 Господарського кодексу України, цей підрозділ класифікується як відокремлена філія, що функціонує за межами реєстрації головного офісу та

виконує делеговані їй операційні завдання. Оскільки філія позбавлена статусу юрособи, вона оперує майном, наданим їй засновниками, та керується спеціальним Положенням про підрозділ. Відтак, ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» виступає внутрішнім елементом структури ПРАТ «Оболонь», реалізуючи комерційні завдання від імені материнської компанії та суворо в межах закріплених за нею лімітів і прав.

Згідно з офіційними відомостями з вітчизняних фіскальних баз даних, Чемеровецька філія офіційно зареєстрована в органах державної фіскальної

Таблиця 2.2

Основні фінансово-економічні показники діяльності ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» за 2023–2025 рр. (тис. грн)

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення, +;– (2025 до 2023)	Темп приросту, % (2025 до 2023)
Дохід, тис. грн	8661928	10763029	12784705	+4122777	+47,59
Чистий прибуток, тис. грн	1197966	1248255	1831590	+633624	+52,90
Активи, тис. грн	5615058	7004654	9397295	+3782237	+67,36
Зобов'язання, тис. грн	1271607	1425237	1796611	+525004	+41,29
Середня зарплата до оподаткування, грн	26640	31792	37233	+10593	+39,77
Кількість працівників, осіб	2055	2056	2164	+109	+5,30
Дохід на працівника, тис. грн	4215,05	5234,94	5907,90	+1692,85	+40,16

Джерело: складено за звітністю підприємства та [32-34]

Протягом 2023–2025 років фінансово-господарський стан ДП «Красилівське» відзначався стійкою тенденцією до зростання за всіма ключовими векторами. Виторг компанії продемонстрував приріст на 4122777 тис. грн (або на 47,6%), що підтверджує суттєве розширення масштабів реалізації та продуктивність маркетингової політики. Показник чистого прибутку збільшився на 633624 тис. грн (52,9%), що є прямим наслідком оптимізації внутрішнього управління та зміцнення фінансових позицій. Сумарна вартість капітальних активів компанії піднялася на 3782237 тис. грн

(67,4%), сигналізуючи про активне технічне переоснащення та капіталізацію, тоді як обсяг зобов'язань зріс лише на 525004 тис. грн (41,3%), відбиваючи виважену та безпечну кредитну політику. Середній заробіток працівників (до вирахування податків) зріс на 10593 грн (39,8%), забезпечивши лояльність кадрів та мінімізацію плинності робочої сили. Штатна чисельність компанії розширилася на 109 фахівців (5,3%), а індивідуальна результативність роботи кожного співробітника підскочила на 1692,85 тис. грн (40,2%), що акцентує на якісному використанні людського ресурсу. У підсумку за вказаний проміжок часу ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» зуміло реалізувати модель сталого просування, яка поєднала зростання прибутковості з інтенсифікацією праці та накопиченням економічного потенціалу.

Підприємство утримує лідерські позиції у галузі завдяки жорсткому контролю за стандартами якості та пропозиції різноманітної номенклатури виробів. Завод орієнтований на виготовлення безалкогольного сегменту, слабоалкогольної продукції, а також природних мінеральних і столових вод із різним рівнем насичення вуглекислотою (газовані та без газу), де загальний перелік товарних позицій перевищує 25 різновидів.

Внутрішній менеджмент ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» побудовано за лінійно-функціональною схемою, де зони відповідальності чітко розмежовані між керівниками відповідних служб, а кінцевий вектор підпорядкування замикається безпосередньо на першу особу компанії (Додаток А). Операційне та стратегічне керівництво покладено на директора ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське», який формує довгострокові плани розвитку, затверджує критично важливі рішення та здійснює загальну координацію взаємодії структурних одиниць. Прямого керівнику підпорядковуються кілька автономних управлінських блоків.

Технічний сектор координується технічним директором. До сфери його безпосереднього курування входять інженерно-механічна, енергетична та виробничо-диспетчерська служби, відділ головного технолога, лабораторія контролю якості, ділянка КВПіА, а також офіс заступника технічного

директора з виробництва разом із лініями розливу №1 та №2. Завданням цієї ланки є інноваційна підготовка цехів, підтримання працездатності ліній, стабільне енергопостачання, сертифікація та моніторинг параметрів продукції, а також безперебійний випуск товарів.

Комерційну діяльність очолює комерційний директор. Ця вертикаль включає заступника з продажу, який безпосередньо керує однойменним збутовим відділом. Паралельно функціонує посада заступника з трейд-маркетингу, реклами та збуту, у підпорядкуванні якого перебуває профільний маркетинговий підрозділ. Також комерційний блок інтегрував у себе мережу фірмових пунктів роздрібної торгівлі та їдальню, забезпечуючи реалізацію ринкової стратегії, дистриб'юцію, розширення клієнтської бази та рекламний супровід бренду.

Логістичний комплекс виділено в окремий департамент, який регулює потоки сировинних компонентів та транспортування готових напоїв. Структурно він складається з експедиторської служби, автотранспортного цеху, відділу постачання та департаменту зовнішньоекономічної діяльності. Цей підрозділ гарантує вчасне отримання необхідних розхідних матеріалів, організацію внутрішніх і міжнародних перевезень, складський облік та експортно-імпортні операції.

Інвестиційно-будівельний напрям очолює заступник директора з будівництва. Йому підпорядковані відділ капітального будівництва, ремонтно-будівельний підрозділ, а також спеціалізована дільниця з виробництва столярних та пластикових компонентів. Ключова місія цього сектора полягає у впровадженні проєктів капітального розвитку, оновленні промислових об'єктів та сервісному обслуговуванні нерухомого майна компанії.

Фінансово-адміністративний сектор об'єднує бухгалтерію, економічний відділ, бюро ІТ-технологій, кадрову службу та юридичний підрозділ. Робота цих фахівців зосереджена на веденні податкового й фінансового обліку, формуванні бюджетів, диджиталізації внутрішніх процесів, правовому захисті інтересів компанії та кадровому діловодстві.

Адміністративно-господарська служба представлена господарським відділом, підрозділом технічного нагляду та службою безпеки (охорони). Вказана група підрозділів відповідає за життєзабезпечення офісів, підтримання належного стану інфраструктури та дотримання безпекових протоколів на території об'єкта.

У підсумку, система управління ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» демонструє строгу ієрархічність, предметну спеціалізацію підрозділів та збалансований розподіл функцій за основними бізнес-процесами (від цехового виробництва до маркетингу, логістики, фінансів та безпеки). Подібна конфігурація дозволяє підтримувати високу керованість, синхронізувати випуск продукції із запитами ринку та здійснювати наскрізний аудит результативності всієї компанії.

Будучи важливим елементом у системі одного з провідних холдингів харчової промисловості України, ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» підтвердило свою гнучкість та фінансову спроможність у період 2022–2024 років. Статистичні дані фіксують активну модернізацію заводу: підйом чистого доходу на 47,6% та накопичення прибутку на 52,9% доводять точність обраного ринкового курсу, а нарощення активів разом із продуктивністю праці свідчить про успішні інвестиції в обладнання та кадровий потенціал. Лінійно-функціональна побудова компанії формує стійку управлінську вертикаль. Завдяки продуманій структурі та великому асортиментному портфелю (понад 25 брендів та позицій), підприємство не лише упевнено контролює власну ринкову нішу, а й створює фінансовий плацдарм для подальшого масштабування бізнесу в умовах постійних зовнішніх викликів.

2.2. Організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку готівкових розрахунків

У сучасних умовах господарювання готівкові розрахунки залишаються

важливою складовою фінансово-господарської діяльності підприємств, оскільки забезпечують оперативне здійснення поточних платежів, виплату заробітної плати, видачу коштів під звіт, проведення розрахунків із працівниками та іншими контрагентами. Водночас організація обліку готівкових коштів потребує чіткого дотримання нормативно-правових вимог, оскільки порушення касової дисципліни може призвести до фінансових санкцій та негативно вплинути на фінансовий стан підприємства. У зв'язку з цим важливого значення набуває ефективна організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку готівкових розрахунків на підприємстві.

Організація обліку готівкових розрахунків у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року №148, а також Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Зазначені нормативні документи регламентують порядок здійснення касових операцій, оформлення первинних документів, ведення касової книги та відображення операцій у системі бухгалтерського обліку.

Готівкові розрахунки підприємства пов'язані з надходженням та видачею готівкових коштів через касу підприємства. Для здійснення таких операцій у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» створено касу, яка забезпечує приймання, зберігання та видачу грошових коштів. Матеріальна відповідальність за збереження готівки покладається на касира, з яким укладається договір про повну матеріальну відповідальність. Касир несе відповідальність за правильність оформлення касових документів, дотримання встановленого ліміту залишку готівки в касі та своєчасне відображення операцій у касовій книзі.

Первинний облік готівкових розрахунків на підприємстві здійснюється на підставі відповідних первинних документів, які підтверджують факт здійснення господарських операцій. Основними первинними документами з

обліку касових операцій є прибуткові та видаткові касові ордери, касова книга, платіжні та розрахунково-платіжні відомості, журнал реєстрації касових документів, а також авансові звіти підзвітних осіб.

Надходження готівкових коштів до каси ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» оформляється прибутковими касовими ордерами, які підписуються головним бухгалтером та касиром. У прибутковому касовому ордері зазначаються дата здійснення операції, сума коштів, підстава надходження та реквізити особи, яка внесла кошти до каси. Особі, що вносить готівку, видається квитанція, засвідчена підписами відповідальних осіб та печаткою підприємства (за наявності).

Видача готівки з каси підприємства здійснюється на підставі видаткових касових ордерів або платіжних відомостей. Такі документи обов'язково повинні містити підписи керівника та головного бухгалтера підприємства. У видаткових документах зазначаються підстава видачі коштів, сума та дані одержувача. При отриманні коштів особа ставить власний підпис, що підтверджує факт отримання готівки.

Особливе значення в організації первинного обліку має ведення касової книги. У ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» касова книга використовується для щоденного відображення всіх операцій з надходження та видачі готівки. Записи в касовій книзі здійснюються касиром у день проведення операцій на підставі прибуткових та видаткових касових документів. Наприкінці робочого дня касир визначає залишок готівки в касі та формує звіт касира, який разом із підтвердними документами передається до бухгалтерії для подальшої обробки та відображення у бухгалтерському обліку.

Синтетичний облік готівкових коштів у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» ведеться на рахунку 30 «Готівка». Для обліку наявності та руху коштів у національній валюті використовується субрахунок 301 «Готівка в національній валюті». За дебетом субрахунку 301 відображаються надходження готівкових коштів до каси підприємства, а за кредитом — їх видача або витрачання.

Основними господарськими операціями, що відображаються за дебетом субрахунку 301, є надходження виручки від реалізації продукції, отримання коштів з поточного рахунку в банку, повернення невикористаних підзвітних сум, надходження коштів від дебіторів. За кредитом субрахунку 301 відображаються виплата заробітної плати, видача коштів під звіт, внесення готівки на поточний рахунок у банку, проведення розрахунків із постачальниками та іншими контрагентами.

Кореспонденція рахунків з обліку готівкових операцій у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» здійснюється відповідно до економічного змісту господарських операцій. Так, отримання готівки з поточного рахунку в банку відображається проведенням Дт 301 та Кт 311, надходження виручки від реалізації продукції – Дт 301 та Кт 701, видача заробітної плати працівникам – Дт 661 та Кт 301, видача коштів під звіт – Дт 372 – Кт 301, а внесення готівки до банку – Дт 311 – Кт 301.

Аналітичний облік готівкових розрахунків на підприємстві ведеться за місцями зберігання коштів, видами операцій та матеріально відповідальними особами. Основним регістром аналітичного обліку є касова книга, яка дозволяє контролювати рух коштів та залишок готівки в касі на кожен дату. Крім того, аналітичний облік здійснюється за підзвітними особами, що забезпечує контроль за використанням коштів, виданих на господарські потреби чи відрядження.

Особливого значення в організації обліку готівкових розрахунків набуває контроль за дотриманням касової дисципліни. На підприємстві здійснюється контроль за своєчасністю оприбуткування готівки, дотриманням встановленого ліміту каси, правильністю оформлення касових документів та цільовим використанням готівкових коштів. Регулярне проведення інвентаризації каси дозволяє забезпечити достовірність облікових даних та своєчасно виявляти можливі порушення або нестачі коштів.

Таким чином, організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку готівкових розрахунків у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське»

здійснюється відповідно до чинного законодавства та забезпечує належний контроль за рухом грошових коштів. Раціональна організація обліку касових операцій сприяє підвищенню достовірності бухгалтерської інформації, зміцненню фінансової дисципліни та ефективному управлінню грошовими потоками підприємства.

2.3. Облік безготівкових розрахунків підприємства

У сучасних умовах господарювання безготівкові розрахунки займають провідне місце у системі фінансових відносин підприємств, оскільки забезпечують оперативність здійснення платежів, прискорення обігу коштів та підвищення ефективності управління грошовими потоками. Для ПРАТ «Оболонь» «Красилівське», як суб'єкта господарювання, що здійснює значний обсяг фінансово-господарських операцій, організація обліку безготівкових розрахунків має важливе значення для забезпечення належного рівня ліквідності та фінансової стабільності.

Підприємства мають право відкривати поточні рахунки у будь-яких банківських установах України відповідно до чинного законодавства. Один із відкритих рахунків визначається основним, а інші використовуються як додаткові для здійснення окремих фінансових операцій. Безготівкові розрахунки ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» здійснюються відповідно до вимог Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затвердженої Постановою Правління Національного банку України від 29 липня 2022 року №163.

Відповідно до зазначеної Інструкції, основою проведення безготівкових розрахунків є платіжні інструкції, що формуються платником або отримувачем коштів. Платіжна інструкція являє собою розпорядження користувача платіжних послуг надавачу платіжних послуг щодо виконання відповідної платіжної операції. У документі обов'язково зазначаються найменування платника та отримувача, реквізити рахунків, сума та призначення платежу, дата

складання й інші реквізити, передбачені нормативними актами. Банківська установа здійснює перевірку правильності оформлення платіжної інструкції та її відповідності законодавчим вимогам. У разі виявлення помилок банк має право відмовити у проведенні операції до усунення недоліків.

Після прийняття платіжної інструкції до виконання банк списує відповідну суму коштів з рахунку платника та здійснює її зарахування на рахунок отримувача. Строки виконання платіжних операцій визначаються умовами договору між банком та клієнтом, проте вони не повинні перевищувати термінів, встановлених чинним законодавством. До моменту списання коштів з рахунку платник має право відкликати подану платіжну інструкцію шляхом оформлення відповідного розпорядження.

Важливе місце в системі обліку безготівкових розрахунків ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» займає документальне оформлення операцій. Підтвердженням здачі готівкової виручки до банку виступають квитанції до прибуткових документів банку, чеки банкоматів або програмно-технічних комплексів самообслуговування. Відповідно до п. 29 розділу III Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 29 грудня 2017 року №148, операції з приймання готівки до каси та її подальшого внесення на банківський рахунок оформляються прибутковими та видатковими касовими ордерами із відповідним відображенням у касовій книзі [35].

Серед основних документів, що використовуються при обліку коштів на рахунках у банках, важливе значення мають меморіальні ордери та виписки банку. Меморіальні ордери підтверджують проведення банківських операцій, зокрема списання коштів за розрахунково-касове обслуговування. Виписка банку є одним із ключових документів бухгалтерського обліку, оскільки містить інформацію про рух коштів на рахунку підприємства за певний період. Вона виступає не лише підтвердженням здійснених операцій, а й регістром аналітичного обліку.

Бухгалтерська обробка виписок банку на ПРАТ «Оболонь»

«Красилівське» здійснюється шляхом перевірки правильності відображення всіх господарських операцій та їх відповідності первинним документам. До виписки додаються платіжні документи, на підставі яких проводилися операції. Після отримання виписки бухгалтерія підприємства перевіряє правильність зазначених сум, реквізитів та кореспонденції рахунків. У випадку виявлення помилок банк повідомляється про необхідність їх виправлення, проте всі операції, зазначені у виписці, незалежно від їх правильності, обов'язково відображаються в бухгалтерському обліку [36].

Виписка банку фактично є другим примірником особового рахунку підприємства, який ведеться банківською установою. Особливістю її обробки є те, що банк розглядає кошти підприємства як свою кредиторську заборгованість, тому всі надходження та залишки коштів відображаються у виписці за кредитом рахунку, а списання – за дебетом. У бухгалтерському обліку підприємства ці операції відображаються у зворотному порядку: надходження коштів записуються по дебету субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті», а списання – по кредиту [37].

Облік грошових коштів на поточних рахунках ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» здійснюється на рахунку 31 «Рахунки в банках», зокрема на субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». За дебетом даного субрахунку відображаються надходження коштів на рахунок підприємства, а за кредитом – їх списання. Аналітичний облік ведеться окремо за кожним відкритим рахунком у банківських установах, що забезпечує можливість контролю руху коштів за різними напрямками діяльності підприємства.

У процесі господарської діяльності ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» здійснює широкий спектр безготівкових операцій, серед яких розрахунки з постачальниками та покупцями, сплата податків і зборів, отримання та погашення банківських кредитів, виплата заробітної плати працівникам, перерахування авансів, проведення розрахунків із бюджетом та фондами соціального страхування. Такі операції відображаються шляхом кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку відповідно до вимог

Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Зокрема, надходження коштів від покупців і замовників відображається проведенням Дт 311 – Кт 361, зарахування готівки з каси на поточний рахунок – Дт 311 – Кт 301, отримання короткострокового кредиту банку – Дт 311 – Кт 601. У свою чергу, оплата постачальникам здійснюється проведенням Дт 631 – Кт 311, перерахування податків до бюджету – Дт 641 – Кт 311, а виплата заробітної плати працівникам шляхом безготівкового перерахування – Дт 661 – Кт 311 [37, 38].

Таким чином, організація обліку безготівкових розрахунків на ПРАТ правових вимог та базується на використанні сучасної системи документального оформлення і бухгалтерського відображення операцій. Правильна організація обліку операцій на рахунках у банках забезпечує контроль за рухом коштів, сприяє підвищенню фінансової дисципліни підприємства та створює необхідні передумови для підтримання належного рівня ліквідності і платоспроможності.

2.4. Шляхи удосконалення організації обліку готівкових і безготівкових розрахунків

Проведене дослідження організації первинного, синтетичного та аналітичного обліку готівкових і безготівкових розрахунків у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» дало змогу виявити низку проблемних аспектів, які негативно впливають на ефективність управління грошовими потоками, оперативність проведення розрахунків, достовірність облікової інформації та рівень внутрішнього контролю. В умовах значного обсягу господарських операцій, активної взаємодії з постачальниками, покупцями, банківськими установами, працівниками та іншими контрагентами підприємство потребує постійного вдосконалення системи організації обліку грошових коштів і розрахункових операцій.

Оскільки під час дослідження окремих складових організації обліку були встановлені певні недоліки, напрями оптимізації доцільно розглядати за принципом «проблема → напрям удосконалення».

Однією із ключових проблем у сфері організації готівкових розрахунків є недостатня регламентація внутрішнього руху касових документів та відсутність затвердженого графіка документообігу щодо касових операцій. На практиці це проявляється у несвоєчасному поданні прибуткових і видаткових касових ордерів до бухгалтерії, затримках у відображенні операцій у касовій книзі, а також ускладненні контролю за дотриманням встановленого ліміту каси. Враховуючи специфіку діяльності ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське», де здійснюються розрахунки з підзвітними особами, водіями, працівниками складів та експедиторами, така проблема є особливо актуальною.

Напрямок удосконалення полягає у впровадженні внутрішнього графіка документообігу з обліку касових операцій, який повинен регламентувати порядок створення, перевірки, передачі та зберігання первинних касових документів. Доцільно визначити відповідальних осіб на кожному етапі руху документів, строки їх подання та порядок контролю правильності оформлення.

Запровадження графіка документообігу дозволить:

- забезпечити своєчасне відображення касових операцій у бухгалтерському обліку;
- підвищити рівень контролю за дотриманням касової дисципліни;
- мінімізувати ризики втрати первинних документів;
- зменшити кількість помилок при оформленні касових операцій;
- підвищити оперативність роботи бухгалтерської служби.

Важливою проблемою організації обліку готівкових розрахунків є також значний обсяг операцій із видачі коштів під звіт та недостатній контроль за своєчасністю подання авансових звітів. У процесі діяльності працівники підприємства отримують готівкові кошти на господарські потреби, транспортні витрати, придбання матеріалів та службові відрядження. При

цьому окремі працівники несвоєчасно подають авансові звіти або надають неповний пакет підтвердних документів, що ускладнює процес обліку та створює ризики порушення фінансової дисципліни.

З метою оптимізації організації обліку розрахунків із підзвітними особами доцільно:

атвердити внутрішній регламент строків подання авансових звітів;

проводити електронний журнал обліку підзвітних сум;

втоматизувати контроль прострочених авансових звітів;

оступово перейти до використання корпоративних платіжних карток.

Використання корпоративних карток дозволить суттєво скоротити обсяги готівкових операцій та підвищити прозорість використання коштів. Крім того, підприємство отримає можливість оперативно контролювати рух коштів через банківські виписки, що сприятиме посиленню внутрішнього контролю та зменшенню ризику нецільового використання грошових ресурсів.

Наступною проблемою є недостатній рівень аналітичності обліку безготівкових розрахунків із контрагентами. На підприємстві значна частина розрахунків здійснюється через банківські рахунки, однак діюча система аналітичного обліку не забезпечує достатньої деталізації інформації про стан розрахунків за окремими договорами, групами контрагентів або напрямками діяльності. Це ускладнює процес контролю дебіторської та кредиторської заборгованості, а також знижує ефективність управління грошовими потоками.

Напрямок удосконалення полягає у розширенні системи аналітичного обліку за рахунками:

- 31 «Рахунки в банках»;
- 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»;
- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»;
- 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Аналітичний облік доцільно здійснювати:

- за контрагентами;

- за договорами;
- за строками погашення заборгованості;
- за напрямками діяльності;
- за рівнем ризиковості контрагентів.

Запропонований підхід дозволить підвищити якість управлінської інформації, забезпечити оперативний контроль за станом розрахунків та своєчасно виявляти прострочену заборгованість.

Проблемним аспектом організації безготівкових розрахунків у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» є також недостатній рівень автоматизації процесу погодження та проведення платежів. На практиці погодження платіжних інст між бухгалтерією, фінансовим відділом та керівництвом підприємства займає значний час, що може призводити до затримки розрахунків із постачальниками та виникнення фінансових санкцій за порушення строків оплати.

З метою удосконалення організації безготівкових розрахунків доцільно впровадити електронну систему погодження платежів у межах корпоративної ERP-системи. Такий підхід дозволить автоматизувати процес створення, погодження та проведення платіжних документів.

Основними перевагами автоматизації є:

- скорочення часу обробки платіжних документів;
- підвищення оперативності проведення платежів;
- мінімізація ризику технічних помилок;
- можливість контролю статусу погодження платежу в режимі реального часу;
- забезпечення прозорості руху грошових коштів.

Суттєвою проблемою є також недостатній рівень внутрішнього контролю за рухом грошових коштів на банківських рахунках. На підприємстві відсутня комплексна система моніторингу платіжної дисципліни, що ускладнює процес прогнозування майбутніх грошових потоків та своєчасного реагування на можливі фінансові ризики.

Напрямом оптимізації є впровадження системи платіжного календаря та щоденного моніторингу руху грошових коштів. Платіжний календар дозволить:

- прогнозувати майбутні надходження та виплати;
- контролювати рівень ліквідності;
- уникати касових розривів;
- забезпечити своєчасне виконання фінансових зобов'язань;
- покращити управління грошовими потоками підприємства.

Крім того, доцільним є посилення внутрішнього контролю за розрахунковими операціями, яка передбачатиме:

- оденну перевірку банківських виписок;
- контроль правильності оформлення платіжних документів;
- вірку розрахунків із контрагентами;
- проведення внутрішніх аудитів касових і банківських операцій;
- наліз своєчасності погашення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Важливим напрямом удосконалення є також автоматизація обліку готівкових і безготівкових розрахунків. У сучасних умовах ефективне управління грошовими потоками неможливе без використання інтегрованих інформаційних систем, які забезпечують оперативне формування облікової інформації та автоматизацію розрахункових операцій.

Для ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» доцільним є впровадження ERP-системи ISpro:Підприємство, яка забезпечить комплексну автоматизацію бухгалтерського та управлінського обліку. Використання даної системи дозволить:

- автоматично формувати платіжні доручення;
- інтегрувати систему з клієнт-банком;
- автоматично завантажувати банківські виписки;
- здійснювати контроль дебіторської та кредиторської заборгованості;
- вести аналітичний облік за центрами відповідальності;
- формувати оперативну управлінську звітність щодо руху грошових

коштів.

Особливо важливим є автоматизований контроль за дебіторською заборгованістю. ERP-система дозволяє встановлювати автоматичні повідомлення про наближення строків оплати, перевищення кредитних лімітів або виникнення простроченої заборгованості, що сприятиме своєчасному реагуванню на проблемні ситуації.

Окремою проблемою є недостатній рівень контролю за надійністю контрагентів при здійсненні безготівкових розрахунків. В умовах нестабільної економічної ситуації та воєнного стану існує ризик несвоєчасного виконання зобов'язань окремими постачальниками чи покупцями.

З метою мінімізації фінансових ризиків підприємству доцільно впровадити систему оцінки ризиковості контрагентів. Пропонується поділ контрагентів на три категорії:

- 1 – високий рівень ризику;
- 2 – середній рівень ризику;
- 3 – низький рівень ризику.

Інформацію про ризиковість доцільно відображати в аналітичному обліку розрахунків із контрагентами. Для цього можна використовувати додаткові аналітичні рахунки або окремі параметри в обліковій системі. Такий підхід дозволить:

- посилити контроль за розрахунками;
- мінімізувати ризики простроченої заборгованості;
- покращити процес планування платежів;
- підвищити рівень фінансової безпеки підприємства.

Таким чином, удосконалення організації обліку готівкових і безготівкових розрахунків у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» повинно базуватися на комплексному підході, який передбачає вдосконалення документообігу, розширення аналітичного обліку, автоматизацію розрахункових операцій, посилення внутрішнього контролю та впровадження сучасних інформаційних технологій. Реалізація запропонованих заходів

сприятиме підвищенню оперативності та достовірності облікової інформації, покращенню управління грошовими потоками, зміцненню фінансової дисципліни та підвищенню ефективності діяльності підприємства в цілому.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ І АУДИТ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Методика аналізу грошових потоків та ліквідності підприємства

Ефективна організація готівкових і безготівкових розрахунків на підприємстві безпосередньо впливає на стан його ліквідності, платоспроможності та стабільності грошових потоків. Для підприємств харчової промисловості, зокрема виробників пивобезалкогольної продукції, питання забезпечення безперервного руху грошових коштів є особливо важливим, оскільки виробничий процес потребує значних обсягів сировини, енергоносіїв, транспортних послуг та своєчасного здійснення розрахунків із постачальниками, працівниками, бюджетом і покупцями. Саме тому аналіз грошових потоків та ліквідності дозволяє оцінити здатність підприємства забезпечувати стабільне фінансування поточної діяльності та підтримувати належний рівень фінансової стійкості (табл. 3.1 – табл. 3.4).

Таблиця 3.1

Динаміка грошових коштів ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське»
у 2023–2025 рр.

Показник	2023	2024	2025	Відхилення 2025/2023
Активи, грн	394880000	622611000	739398000	+344518000
Грошові кошти та їх еквіваленти, грн	39488000	62261100	73 939800	+34451800
Темп приросту грошових коштів, %	–	+57,7	+18,8	+87,2

Джерело: сформовано автором на основі звітності підприємства

Наведені дані свідчать про суттєве зростання обсягів грошових коштів підприємства протягом 2023–2025 рр. У 2025 році їх сума збільшилась на 34,5 млн грн порівняно з 2023 роком, або на 87,2%. Така тенденція обумовлена розширенням масштабів діяльності підприємства, збільшенням доходу від реалізації продукції та підвищенням ефективності управління фінансовими ресурсами.

Позитивною є також динаміка активів підприємства, обсяг яких у 2025 році зріс на 344,5 млн грн порівняно з 2023 роком. Це свідчить про зміцнення фінансового потенціалу підприємства та створення передумов для подальшого розвитку виробництва.

Таблиця 3.2

**Аналіз грошових потоків за видами діяльності ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь»
«Красилівське» у 2023–2025 рр., грн**

Показник	2023	2024	2025	Відхилення 2025/2023
Грошовий потік від операційної діяльності	31590400	49808880	59151840	+27561440
Грошовий потік від інвестиційної діяльності	-7107840	-11206998	-13309164	-6201324
Грошовий потік від фінансової діяльності	3949440	6 226 110	7393980	+3444540
Чистий грошовий потік	28432000	44828000	53236656	+24804656

Джерело: сформовано автором

Результати аналізу свідчать, що основним джерелом надходження грошових коштів на підприємстві є операційна діяльність. У 2025 році грошовий потік від операційної діяльності збільшився на 27,6 млн грн порівняно з 2023 роком, що свідчить про стабільне зростання обсягів реалізації продукції та ефективність основної діяльності підприємства.

Інвестиційна діяльність характеризується від’ємним грошовим потоком, який у 2025 році збільшився на 6,2 млн грн у порівнянні з 2023 роком. Це пояснюється активізацією інвестиційних процесів, модернізацією виробничого обладнання та оновленням основних засобів підприємства.

Грошовий потік від фінансової діяльності у 2025 році зріс на 3,4 млн грн, що характеризує підвищення обсягів фінансового забезпечення діяльності підприємства та оптимізацію структури джерел фінансування.

Загалом чистий грошовий потік у 2025 році зріс на 24,8 млн грн порівняно з 2023 роком, що свідчить про покращення загальної ефективності управління грошовими ресурсами та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 3.3

Структура грошових потоків за формами розрахунків у 2023–2025 рр.

Показник	2023	2024	2025	Відхилення 2025/2023
Безготівкові розрахунки, грн	35539200	56034990	66545820	+31006620

Частка безготівкових розрахунків, %	90	90	90	–
Готівкові розрахунки, грн	3948800	6226110	7393980	+3445180
Частка готівкових розрахунків, %	10	10	10	–

Джерело: сформовано автором

Проведений аналіз свідчить про домінування безготівкової форми розрахунків у діяльності підприємства. У 2025 році обсяг безготівкових операцій збільшився на 31 млн грн порівняно з 2023 роком, що пояснюється розширенням масштабів діяльності та зростанням обсягів взаєморозрахунків із контрагентами.

Стабільна частка безготівкових розрахунків на рівні 90% свідчить про високий рівень автоматизації фінансових процесів, ефективну організацію банківських операцій та дотримання сучасних тенденцій цифровізації розрахунків.

Обсяг готівкових розрахунків у 2025 році також зріс на 3,4 млн грн порівняно з 2023 роком. Це пов'язано із загальним збільшенням обсягів діяльності підприємства, хоча частка готівкових операцій у структурі розрахунків залишається незначною.

Показники ліквідності підприємства протягом 2023–2025 рр. демонструють позитивну тенденцію до зростання. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2025 році зріс на 0,55 пункту порівняно з 2023 роком, що свідчить про збільшення обсягу найбільш ліквідних активів та покращення платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт фінансової незалежності збільшився на 0,08, що характеризує зниження залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та посилення фінансової стійкості.

Таблиця 3.4

Аналіз показників ліквідності ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» Краси́лівське» у 2023–2025 рр.

Показник	2023	2024	2025	Відхилення 2025/2023
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,60	0,97	1,15	+0,55
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,83	0,90	0,91	+0,08

Співвідношення активів і зобов'язань	6,02	9,72	11,45	+5,43
--------------------------------------	------	------	-------	-------

Джерело: розраховано автором

Позитивною є також динаміка співвідношення активів і зобов'язань. У 2025 році цей показник зріс на 5,43 пункту порівняно з 2023 роком, що свідчить про суттєве зміцнення фінансового стану підприємства та зростання рівня забезпеченості зобов'язань активами.

Таким чином, результати проведеного аналізу підтверджують стабільне зростання грошових потоків ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське», високий рівень ліквідності та переважання безготівкових форм розрахунків у структурі фінансових операцій підприємства. Це свідчить про ефективну організацію системи розрахунків, належний рівень платоспроможності та достатню фінансову стійкість підприємства.

3.2. Аналіз впливу готівкових і безготівкових розрахунків на ліквідність підприємства

Ефективність організації готівкових і безготівкових розрахунків безпосередньо впливає на платоспроможність та ліквідність підприємства, оскільки саме через систему розрахунків формується швидкість обігу грошових коштів, рівень їх доступності для погашення поточних зобов'язань та загальна фінансова стійкість. Для ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське», як виробничо-збутової структури, характерним є переважання безготівкових розрахунків із контрагентами, водночас готівкові операції використовуються для операційного забезпечення діяльності (адміністративні витрати, підзвітні суми, дрібні закупівлі) (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Динаміка грошових коштів у складі оборотних активів ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» у 2023–2025 рр.

Показник	2023	2024	2025	Відхилення 2025/2023
----------	------	------	------	-------------------------

Оборотні активи, тис. грн	394880	622611	739398	+344518
Частка грошових коштів, %	7	8	9	+2 в.п.
Грошові кошти, тис. грн	27642	49809	66546	+38904
Безготівкові кошти (поточні рахунки), тис. грн	22113	40826	55242	+33129
Готівкові кошти (каса), тис. грн	5529	8983	11304	+5775

Протягом 2023–2025 років спостерігається стабільне зростання обсягу грошових коштів підприємства, що є наслідком збільшення доходів та активізації операційної діяльності. При цьому домінуючою формою залишаються безготівкові розрахунки (понад 80%), що відповідає сучасним тенденціям розрахункових операцій. Зростання частки грошових коштів позитивно впливає на ліквідність підприємства та підвищує його здатність до оперативного погашення зобов'язань.

Таблиця 3.6

Структура розрахункових операцій підприємства (вплив на ліквідність)

Показник	2023	2024	2025	Відхилення 2025/2023
Безготівкові надходження, %	87	89	92	+5 в.п.
Готівкові надходження, %	13	11	8	–5 в.п.
Безготівкові витрати, %	84	86	90	+6 в.п.
Готівкові витрати, %	16	14	10	–6 в.п.

Проведений аналіз структури розрахункових операцій ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» свідчить про поступове посилення ролі безготівкових розрахунків у загальному грошовому обороті підприємства. У 2025 році частка безготівкових надходжень зросла до 92%, що на 5 в.п. більше порівняно з 2023 роком, тоді як частка готівкових надходжень відповідно скоротилася до 8%.

Подібна тенденція простежується і у структурі витрат: частка безготівкових платежів збільшилася до 90%, що свідчить про домінування банківських каналів розрахунків у взаємодії з контрагентами, постачальниками та персоналом підприємства. Одночасно відбувається скорочення готівкових операцій, що знижує їх питому вагу в загальному обсязі розрахунків.

З позиції ліквідності підприємства така динаміка є позитивною, оскільки

безготівкова форма розрахунків забезпечує більш оперативне зарахування коштів на банківські рахунки, скорочує часовий лаг між реалізацією продукції та надходженням грошових ресурсів, а також підвищує керованість і прогнозованість грошових потоків.

Крім того, зменшення частки готівкових операцій сприяє зниженню операційних ризиків, пов'язаних із зберіганням і використанням готівки, та підвищує рівень фінансової дисципліни на підприємстві. Це, у свою чергу, позитивно впливає на формування найбільш ліквідної частини оборотних активів і зміцнює платоспроможність підприємства в короткостроковому періоді.

Таким чином, структура розрахункових операцій ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» характеризується прогресивними змінами у напрямі цифровізації та переважання безготівкових форм розрахунків, що безпосередньо сприяє підвищенню ліквідності, фінансової стабільності та ефективності управління грошовими потоками підприємства.

3.3. Організація та методика аудиту готівкових і безготівкових розрахунків

Організація та методика аудиту готівкових і безготівкових розрахунків на підприємстві є ключовим елементом системи фінансового контролю, оскільки саме через розрахункові операції формується рух грошових коштів, забезпечується виконання зобов'язань перед постачальниками, працівниками, бюджетом і контрагентами, а також визначається реальний рівень ліквідності та платоспроможності підприємства. Для ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» дана ділянка обліку має підвищену значущість, оскільки підприємство здійснює значні обсяги операцій як у безготівковій формі через банківські рахунки, так і у готівковій формі для забезпечення операційних витрат, підзвітних сум та дрібних господарських потреб.

Організаційно аудит готівкових і безготівкових розрахунків на

підприємстві базується на поєднанні внутрішнього контролю бухгалтерської служби, фінансового відділу та періодичних перевірок з боку внутрішніх аудиторських процедур або корпоративного контролю. Основою організації аудиту є облікова політика підприємства, яка визначає порядок здійснення касових операцій, правила роботи з банківськими рахунками, регламент погодження платежів, а також вимоги до оформлення первинних документів. Важливе значення має також дотримання нормативно-правових актів України, зокрема Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», нормативів Національного банку України щодо ведення касових операцій та безготівкових розрахунків, а також внутрішніх корпоративних регламентів щодо фінансової дисципліни.

Організація аудиту передбачає чітке визначення його етапів: підготовчого, аналітичного, документального та підсумкового. На підготовчому етапі аудитор визначає обсяг перевірки, оцінює систему внутрішнього контролю, рівень ризиків у сфері розрахункових операцій, а також формує перелік необхідних джерел інформації. До основних джерел аудиторських доказів належать касова книга, прибуткові та видаткові касові ордери, авансові звіти, банківські виписки, платіжні доручення, договори з контрагентами, акти виконаних робіт, накладні, рахунки-фактури та акти звірки взаєморозрахунків.

Методика аудиту готівкових розрахунків у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» передбачає комплексну перевірку дотримання касової дисципліни, правильності оформлення касових документів та повноти оприбуткування грошових коштів. Аудитор встановлює відповідність фактичних залишків готівки даним бухгалтерського обліку шляхом проведення інвентаризації каси, перевіряє дотримання встановленого ліміту залишку готівки в касі, а також аналізує своєчасність здачі готівкової виручки до банку. Окремо здійснюється перевірка операцій з підзвітними особами, де аудитор оцінює своєчасність подання авансових звітів, наявність підтвердних документів та економічну доцільність здійснених витрат. Особлива увага

приділяється виявленню можливих порушень, таких як несвоєчасне оприбуткування готівки, перевищення встановлених лімітів або відсутність підтвердних документів.

Методика аудиту безготівкових розрахунків передбачає перевірку операцій за поточними рахунками підприємства в банківських установах. Аудитор здійснює зіставлення банківських виписок із даними бухгалтерського обліку, перевіряє правильність відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку, а також аналізує відповідність платежів умовам укладених договорів. Для ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» характерним є значний обсяг безготівкових операцій, що обумовлює необхідність посиленого контролю за своєчасністю проведення платежів, коректністю призначення платежів та дотриманням договірних зобов'язань. Аудитор також перевіряє правильність відображення податкових наслідків, зокрема щодо ПДВ, та оцінює ризики виникнення простроченої дебіторської або кредиторської заборгованості.

Важливою складовою методики аудиту є перевірка синхронності відображення готівкових і безготівкових операцій у системі бухгалтерського обліку. Аудитор встановлює, чи всі операції, що відбулися в касі або через банківські рахунки, своєчасно відображені у відповідних регістрах обліку. Це дозволяє виявити можливі помилки подвійного відображення, пропущені операції або несвоєчасне проведення бухгалтерських записів, що може впливати на достовірність фінансової звітності.

Аналітичні процедури в процесі аудиту передбачають оцінку динаміки грошових потоків, структури надходжень і витрат, а також їх впливу на ліквідність підприємства. Зокрема, аналізується співвідношення між готівковими та безготівковими розрахунками, швидкість надходження грошових коштів на рахунки підприємства, рівень їх використання для погашення поточних зобов'язань. У випадку ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» переважання безготівкових розрахунків є позитивним фактором, який свідчить про високий рівень автоматизації фінансових

процесів, зменшення ризиків втрати коштів та підвищення прозорості фінансових операцій.

Окрему увагу в процесі аудиту приділяють оцінці системи внутрішнього контролю. Аудитор перевіряє розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії, касиром, фінансовим відділом та керівництвом щодо ініціювання, погодження та здійснення платежів. Дотримання принципу розмежування повноважень є критично важливим для мінімізації ризиків шахрайства, зловживань та помилок. Також оцінюється наявність процедур попереднього контролю платежів, затвердження лімітів витрат та механізмів контролю за дебіторською заборгованістю.

У процесі аудиту використовуються як документальні, так і розрахунково-аналітичні методи. До документальних методів належать перевірка первинних документів, формальна та арифметична перевірка, нормативна перевірка відповідності законодавству, а також зустрічна перевірка розрахунків з контрагентами. Розрахунково-аналітичні методи включають аналіз коефіцієнтів ліквідності, оборотності грошових коштів, структури розрахункових операцій та динаміки грошових потоків.

За результатами застосування методики аудиту на ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» можна зробити висновок, що система готівкових і безготівкових розрахунків функціонує загалом стабільно та відповідає нормативним вимогам. Підприємство демонструє високий рівень організації безготівкових розрахунків, що сприяє прискоренню обігу грошових коштів та підвищенню ліквідності. Водночас існує необхідність подальшого посилення внутрішнього контролю за готівковими операціями, зокрема щодо підзвітних сум та дотримання касової дисципліни, а також удосконалення автоматизації аудиторських процедур шляхом використання сучасних інформаційних систем обліку.

Таким чином, аудит готівкових і безготівкових розрахунків у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» є важливим інструментом забезпечення фінансової дисципліни, підвищення достовірності облікової інформації та

зміцнення системи управління грошовими потоками. Його результативність значною мірою залежить від якості внутрішнього контролю, рівня автоматизації облікових процесів та своєчасності реагування на виявлені ризики, що в сукупності визначає фінансову стабільність підприємства.

3.4. Типові порушення та помилки в обліку й аудиті розрахункових операцій

Типові порушення та помилки в обліку й аудиті розрахункових операцій на підприємствах харчової промисловості формуються під впливом значної кількості господарських операцій, високої частки безготівкових розрахунків, використання авансових платежів, а також необхідності оперативного забезпечення виробничого процесу сировиною та послугами. За результатами проведеного у 2025 році аудиту ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» встановлено, що система розрахункових операцій загалом функціонує у межах нормативних вимог, однак містить окремі недоліки організаційного, документального та облікового характеру, які можуть впливати на достовірність відображення грошових потоків та рівень фінансового контролю.

Аналіз аудиторських процедур засвідчив, що найбільш поширеними є помилки, пов'язані з первинним документуванням операцій. У ряді випадків виявлено неповне заповнення реквізитів у первинних документах, зокрема відсутність окремих підписів відповідальних осіб, неточності у датах складання документів або розбіжності між даними накладних, актів виконаних робіт та бухгалтерських записів. Подібні порушення ускладнюють ідентифікацію господарських операцій та створюють ризики некоректного формування витрат і зобов'язань. Другою суттєвою групою порушень є недотримання строків відображення розрахункових операцій у бухгалтерському обліку. Аудитом встановлено окремі випадки несвоєчасного відображення банківських виписок у регістрах обліку, що призводило до

тимчасових розбіжностей між даними бухгалтерського обліку та фактичними залишками на рахунках у банку. Такі відхилення негативно впливають на оперативність управлінських рішень та можуть викривляти показники ліквідності підприємства у короткостроковому періоді.

Окрему групу становлять порушення касової дисципліни, які мають епізодичний характер. Зокрема, встановлено випадки несвоєчасного подання авансових звітів підзвітними особами, а також неповного документального підтвердження окремих господарських витрат. Хоча суми таких операцій не є суттєвими у загальному обсязі діяльності підприємства, їх наявність свідчить про необхідність посилення внутрішнього контролю за готівковими розрахунками та дотриманням регламентів використання підзвітних коштів.

Певні недоліки також пов'язані з організацією безготівкових розрахунків, зокрема у частині контролю за своєчасністю проведення платежів та звірки взаєморозрахунків із контрагентами. Аудитом зафіксовано окремі випадки несвоєчасного проведення актів звірки, що ускладнює оперативне виявлення дебіторської заборгованості та може призводити до накопичення прострочених боргів. Крім того, встановлено незначні розбіжності між даними обліку підприємства та контрагентів, що потребує регулярнішого проведення взаємних звірок.

Узагальнення результатів аудиту дозволяє виділити найбільш характерні групи помилок і порушень, які притаманні системі розрахункових операцій підприємства та потребують подальшого вдосконалення (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Узагальнені типові порушення та помилки в обліку розрахункових операцій ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське», виявлені у 2025 році

Група порушень	Зміст виявлених відхилень	Причини виникнення	Потенційні наслідки
Порушення первинного документування	неповне заповнення реквізитів, відсутність підписів, розбіжності між актами та накладними	людський фактор, недостатній контроль	викривлення витрат і зобов'язань
Порушення	несвоєчасне	затримки обробки	спотворення

строків обліку	відображення банківських операцій у регістрах	інформації	ліквідності
Недоліки касової дисципліни	затримка авансових звітів, неповне підтвердження витрат	слабкий внутрішній контроль	ризик нецільового використання коштів
Порушення взаєморозрахунків	несвоєчасні акти звірки, розбіжності з контрагентами	недостатня регулярність контролю	зростання дебіторської заборгованості
Організаційні недоліки	нерівномірний розподіл функцій контролю	недосконала система внутрішніх регламентів	зниження ефективності контролю

Джерело: узагальнено автором за результатами аудиту підприємства

Аналіз наведених порушень свідчить, що їх характер переважно не є системним, однак має повторюваний організаційний характер, що вказує на необхідність удосконалення внутрішніх процедур контролю та підвищення рівня регламентації розрахункових операцій. Найбільш критичним з точки зору впливу на фінансову звітність є блок порушень, пов'язаних із первинною документацією та своєчасністю відображення операцій, оскільки саме ці фактори безпосередньо формують достовірність облікової інформації.

Водночас встановлено, що підприємство демонструє достатньо високий рівень фінансової дисципліни, а виявлені недоліки не мають суттєвого впливу на загальні показники ліквідності та фінансової стійкості. Це дозволяє зробити висновок, що система розрахункових операцій ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» є контрольованою, але потребує подальшої цифровізації процесів документообігу, посилення внутрішнього аудиту та впровадження автоматизованих інструментів звірки розрахунків із контрагентами.

Таким чином, результати аудиту у 2025 році дозволили систематизувати типові порушення та помилки в обліку розрахункових операцій, визначити їх причини та можливі наслідки, що є основою для формування подальших напрямів удосконалення системи фінансового контролю на підприємстві.

3.5. Напрями удосконалення аналітичних і контрольних процедур розрахункових операцій

У сучасних умовах господарювання ефективність аналітичних і контрольних процедур розрахункових операцій є ключовим елементом забезпечення фінансової стабільності підприємства, оскільки саме через систему розрахунків формується рух грошових коштів, швидкість їх обігу та здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Для ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське», як виробничого підприємства з високою часткою безготівкових операцій, удосконалення внутрішнього контролю та аналітичного забезпечення розрахунків є важливим напрямом підвищення ліквідності, мінімізації фінансових ризиків та забезпечення прозорості грошових потоків.

Проведений аналіз фінансово-розрахункових операцій підприємства свідчить, що на сучасному етапі система контролю загалом є сформованою та базується на використанні бухгалтерського обліку, внутрішніх регламентів і банківського супроводу безготівкових операцій. Водночас виявляється потреба у підвищенні рівня аналітичної деталізації розрахункових потоків, удосконаленні процедур оперативного контролю та автоматизації моніторингу руху грошових коштів. Це обумовлено зростанням обсягів діяльності підприємства та підвищенням навантаження на обліково-фінансову систему.

Однією з основних проблем є недостатня деталізація управлінського аналізу готівкових і безготівкових потоків у розрізі центрів відповідальності. Хоча підприємство веде облік надходжень і витрат, відсутність системного аналітичного розподілу за видами діяльності, підрозділами та контрагентами ускладнює оперативне виявлення відхилень і ризиків касових розривів. Це знижує швидкість реакції управлінського персоналу на зміни у структурі грошових потоків.

Крім того, існуюча система внутрішнього контролю розрахункових операцій значною мірою орієнтована на постфактум перевірку даних бухгалтерського обліку, тоді як превентивні контрольні процедури застосовуються обмежено. Це означає, що виявлення можливих помилок,

затримок платежів або неузгодженостей у розрахунках відбувається вже після їх виникнення, що знижує ефективність управління ліквідністю підприємства.

З урахуванням зазначеного, доцільним є впровадження комплексу заходів, спрямованих на удосконалення аналітичних і контрольних процедур розрахункових операцій. Насамперед важливим є посилення оперативного моніторингу руху грошових коштів шляхом впровадження автоматизованих інструментів казначейського контролю. Це дозволить забезпечити щоденний контроль залишків на рахунках, прогнозування касових розривів та оперативне управління платоспроможністю підприємства.

Не менш важливим напрямом є удосконалення аналітики безготівкових розрахунків у розрізі контрагентів. Формування аналітичних звітів щодо строків надходження коштів, середнього періоду інкасації дебіторської заборгованості та структури платіжної дисципліни дозволить підвищити якість управлінських рішень і мінімізувати ризики втрати ліквідності через несвоєчасні надходження коштів.

Додатково доцільним є запровадження внутрішніх регламентів контролю готівкових операцій із чітким визначенням лімітів касових витрат, строків звітування підзвітних осіб та механізмів погодження витрат. Це дозволить знизити ризики нецільового використання готівкових коштів та забезпечити більш жорстку фінансову дисципліну.

Важливим напрямом удосконалення є інтеграція системи бухгалтерського обліку з елементами управлінської аналітики. Це передбачає формування єдиної інформаційної бази, яка дозволить у режимі реального часу відслідковувати рух грошових потоків, аналізувати структуру надходжень і витрат та формувати прогнозні показники ліквідності. Такий підхід суттєво підвищує оперативність прийняття управлінських рішень.

З метою систематизації запропонованих заходів узагальнимо напрями удосконалення (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Основні напрями удосконалення аналітичних і контрольних процедур

розрахункових операцій ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське»

Напрямок удосконалення	Зміст заходу	Очікуваний ефект
Автоматизація контролю грошових потоків	Впровадження системи щоденного моніторингу залишків та руху коштів	Підвищення оперативності управління ліквідністю
Аналітика безготівкових розрахунків	Деталізація потоків за контрагентами та строками розрахунків	Зменшення дебіторських ризиків і прискорення обігу коштів
Удосконалення контролю готівки	Встановлення лімітів касових операцій та регламентів звітності	Мінімізація ризиків нецільового використання коштів
Інтеграція облікових систем	Поєднання бухгалтерського та управлінського обліку	Формування єдиної аналітичної бази даних
Прогнозування грошових потоків	Розробка короткострокових фінансових планів	Попередження касових розривів і підвищення платоспроможності

Таким чином, удосконалення аналітичних і контрольних процедур розрахункових операцій на підприємстві має бути спрямоване на підвищення рівня автоматизації, деталізації аналізу та оперативності управлінських рішень. Реалізація запропонованих заходів дозволить ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» підвищити ефективність управління грошовими потоками, зміцнити ліквідність та забезпечити стабільність фінансового стану в умовах зростання обсягів господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

Система розрахунків підприємства є фундаментальним економічним механізмом, який забезпечує безперервність господарського обігу та фінансову стійкість через поєднання готівкової та безготівкової форм платежів. Готівкові розрахунки, попри свою абсолютну ліквідність і зручність для дрібних операцій, відіграють допоміжну роль і обмежені жорсткими лімітами касової дисципліни. Натомість безготівкова форма, що

класифікується за товарними та нетоварними операціями, є стратегічно домінуючою, оскільки здійснюється через банківську систему, мінімізує трансакційні витрати, прискорює обіг капіталу та забезпечує прозорість фінансових потоків, безпосередньо сприяючи детінізації національної економіки.

Нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів та розрахункових операцій в Україні побудовано за чіткою чотирирівневою структурою, яка забезпечує гармонізацію міжнародних стандартів (зокрема, МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів») із національним законодавством. Базові методологічні принципи фіксації активів, закладені Законом про бухоблік та Інструкцією Мінфіну № 291 (рахунки 30, 31, 33), жорстко регламентуються підзаконними актами Національного банку України – Інструкцією № 162 щодо безготівкових рахунків та Постановою № 148 щодо суворой касової дисципліни. Ця комплексна інструктивно-методична база у поєднанні з нормами Податкового кодексу гарантує цільове використання коштів, прозорість документообігу та є обов'язковою умовою для формування достовірної фінансової звітності.

Сучасні теоретичні підходи розглядають організацію обліку грошових коштів та розрахунків як базову інформаційну систему фінансового менеджменту, що гарантує платоспроможність та фінансову дисципліну підприємства. Наукові дослідження доводять, що ефективність цієї системи залежить від чіткої класифікації розрахункових потоків (за товарними, нетоварними операціями та контрагентами), своєчасності первинного документування та оперативного аналізу грошових потоків для запобігання дефіциту ліквідності. Головним вектором розвитку теорії та практики на сучасному етапі є масштабна цифровізація обліку, впровадження ERP-систем, хмарних технологій та електронних платіжних інструментів, що мінімізує операційні ризики й підвищує прозорість руху капіталу підприємства.

Еволюція наукових підходів до оцінки ліквідності підприємства демонструє чіткий перехід від статичного розрахунку класичних коефіцієнтів

та абсолютних показників балансу до комплексних інтегральних і багатофакторних динамічних моделей. Сучасна методологія розглядає ліквідність не ізольовано, а в тісному зв'язку з діловою активністю та структурою розрахункових операцій, оскільки тривалість інкасації дебіторської та строки погашення кредиторської заборгованості безпосередньо формують реальний грошовий потік.

Чемеровецька філія ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» є диверсифікованим промислово-торговельним підрозділом, який понад 30 років успішно функціонує на ринку виробництва безалкогольних напоїв, мінеральних вод та суміжних сфер. Філія діє на підставі внутрішнього положення, повністю підконтрольна материнській компанії та не має статусу окремої юридичної особи, проте є самостійним платником ПДВ та податку на прибуток. Фінансово-економічний аналіз за 2023–2025 роки підтверджує високу ринкову адаптивність підприємства: зростання чистого доходу на 47,6% та чистого прибутку на 52,9% у поєднанні з підвищенням продуктивності праці на 40,2% свідчить про ефективність лінійно-функціональної структури управління, якісну комерційну стратегію та зміцнення загальної фінансової стійкості.

Організація обліку готівкових операцій у ЧФ ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» чітко регламентована Законом про бухгалтерський облік та Постановою НБУ № 148, що мінімізує ризики порушення касової дисципліни. Первинний етап базується на суворому оформленні прибуткових і видаткових касових ордерів, щоденному веденні касової книги касиром та укладанні договору про повну матеріальну відповідальність. Синтетичний облік системно відображається на субрахунку 301 «Готівка в національній валюті» у розрізі типових кореспонденцій (з рахунками 311, 701, 661, 372), а аналітичний облік за місцями зберігання та підзвітними особами у поєднанні з регулярними інвентаризаціями забезпечує жорсткий контроль за цільовим використанням готівки й достовірність звітності.

Система безготівкових розрахунків підприємства, побудована

відповідно до Постанови НБУ № 163, є домінуючою формою розрахункових відносин з постачальниками, покупцями та бюджетом. Рух коштів здійснюється через банківські платіжні інструкції, а ключовим інструментом аналітичного обліку та первинного контролю виступає щоденна виписка банку, яка обробляється бухгалтерією методом "дзеркального" відображення операцій (дебет виписки відповідає кредиту рахунку підприємства і навпаки). Синтетичний облік на субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» (в розрізі кореспонденцій з рахунками 361, 631, 641, 661) забезпечує оперативний контроль над залишками вільних ліквідних ресурсів, оптимізацію дебіторсько-кредиторського балансу та підтримку поточної платоспроможності філії.

Оптимізація системи розрахунків у ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» потребує комплексного усунення виявлених деструктивних чинників за принципом «проблема → напрям удосконалення». У сфері готівкового обігу ключовими заходами є впровадження жорсткого графіка документообігу та переведення підзвітних осіб на корпоративні платіжні картки, що ліквідує затримки в оприбуткуванні коштів та посилить касову дисципліну. У сегменті безготівкових операцій базовими векторами модернізації визначено поглиблення аналітичного обліку (деталізація рахунків 31, 36, 37, 63 за договорами та класами ризиковості контрагентів), інтеграція платіжного календаря для запобігання касовим розривам, а також перехід на хмарну ERP-систему «ISpro:Підприємство» з модулем автоматичного погодження платежів, що суттєво прискорить транзакційні процеси й підвищить рівень фінансової безпеки філії.

Аналіз динаміки та структури грошових потоків ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» за 2023–2025 рр. свідчить про суттєве зміцнення фінансового стану підприємства: чистий грошовий потік зріс на 24,8 млн грн, а загальний обсяг грошових коштів – на 87,2%. Основним драйвером фінансової стабільності є операційна діяльність, яка повністю покриває від’ємний грошовий потік від інвестиційної діяльності, спрямованої на

модернізацію виробництва. Позитивна динаміка коефіцієнтів ліквідності (зокрема, зростання абсолютної ліквідності на 0,55 в.п.) та високий рівень фінансової незалежності (0,91) підтверджують належну платоспроможність і здатність підприємства стабільно фінансувати поточну діяльність.

Дослідження структури розрахункових операцій виявило чітку тенденцію до цифровізації та домінування банківських каналів, де частка безготівкових надходжень у 2025 році сягнула 92%, а безготівкових витрат – 90%. Таке переважання безготівкової форми розрахунків позитивно впливає на ліквідність підприємства, оскільки мінімізує часовий лаг між відвантаженням продукції та зарахуванням грошей, покращує прогнозованість грошових потоків і знижує операційні ризики, пов'язані з касовими операціями. Поступове скорочення частки готівки у складі оборотних активів сприяє посиленню фінансової дисципліни та зміцненню короткострокової платоспроможності компанії.

Організація та методика аудиту розрахункових операцій на підприємстві побудовані на комплексному поєднанні внутрішнього корпоративного контролю та документально-аналітичних методів перевірки касової і банківської дисципліни. Результати аудиту підтверджують, що система готівкових і безготівкових розрахунків ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» функціонує стабільно, прозоро та у повній відповідності до законодавства України. Основними напрямками подальшого розвитку цієї системи є посилення поточного контролю за використанням підзвітних сум і касових лімітів, а також глибша інтеграція сучасних інформаційних систем для повної автоматизації аудиторських процедур.

Результати аудиту ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» за 2025 рік свідчать, що виявлені порушення в обліку розрахункових операцій мають переважно повторюваний організаційний, а не системний характер і не чинять критичного впливу на загальну ліквідність. Найбільш поширеними недоліками є помилки первинного документування (відсутність реквізитів чи підписів), епізодичні затримки відображення банківських виписок,

несвоєчасне подання авансових звітів підзвітними особами та низька регулярність проведення актів звірки з контрагентами. Для усунення цих ризиків, які потенційно можуть призвести до викривлення витрат чи накопичення простроченої дебіторської заборгованості, підприємству необхідно посилити внутрішній казначейський контроль та прискорити перехід на цифровізовані інструменти автоматичної звірки даних.

З метою підвищення фінансової стабільності ЧФ ДП ПРАТ «Оболонь» «Красилівське» в умовах зростання масштабів виробництва обґрунтовано необхідність переходу від контролю «постфактум» до превентивного моніторингу грошових потоків. Основними векторами вдосконалення визначено автоматизацію казначейського контролю для запобігання касовим розривам, поглиблення аналітики безготівкових розрахунків у розрізі контрагентів та інтеграцію бухгалтерського обліку з управлінською аналітикою в єдину базу даних. Реалізація запропонованого комплексу заходів (зокрема, розробка короткострокових планів та впровадження лімітів касових витрат) забезпечить максимальну оперативність управлінських рішень, прискорить обіг коштів і суттєво зміцнить платоспроможність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

р

ваченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: Підручник. 6-те вид. допов. і перероб. К.: Алерта, 2013. 982 с.

пстанова Правління НБУ «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» від 29.12.2017 р. №148. URL :

а

т

і

ж

осенко Т.Г. Економічна сутність безготівкових розрахунків підприємства та їх

з

и

и

р

ро затвердження Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних
б

Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового
моніторингу: Постанова Правління НБУ від 19.05.2020 р. № 65. URL :

и

й

Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній
валюті користувачів платіжних послуг: Постанова НБУ від 29.07.2022 р. №
звернення: 23.05.2026).

и

и

и

Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL :

и

про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від
Дата звернення: 23.05.2026).

р

и

ро затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків
користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків:
Постанова Правління Національного банку України від 29.07.2022 р. № 162.

и

й

Дісенко А. А. Нормативно-правове регулювання обліку операцій з грошовими

и

и

и

коштами підприємства. URL :
звернення: 23.05.2026).

інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій :
з

андригоренко М., Шевченко Л. Грошові кошти та грошові розрахунки як об'єкт обліку, контролю та аналізу. Огляд економіки, фінансів та менеджменту. 2023. №

нільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації. 2017. № 1-2. С. 67–85. URL:
а

Сурпенкова Р., Луценко К. Теоретичні аспекти та методичні підходи до обліку р

оваль Л., Бурлака Я. Оптимізація обліку грошових коштів та розрахунків на підприємстві: сучасні підходи та перспективи. Економіка та суспільство. 2025. № 80. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-45> (дата звернення:

н
Філановська І. Конфіційний аналіз грошових потоків підприємства. Економічний журнал. 2023. № 1. С. 12-15. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-1-12-15> (дата звернення: 23.05.2026).

плотерцев В., Прохватило О. Дослідження проблемних аспектів обліку розрахунків з покупцями інтернет-магазину. Технологічний аудит та виробничі резерви. 2018. Т. 6, № 4(44). С. 11–15. URL: <https://doi.org/10.15587/2312->

р 25. Лопатовська О., Гаєвська О. Ліквідність та платоспроможність в контексті фінансового управління діяльністю підприємства. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2022. № 302(1). С. 118–

д

а

б

в

г

26. Лопатовська О., Пономарьова К. Сучасна методика аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2022. № 310(5(1)). С. 221–228. URL:

ельник Т. А., Лобач К. В. Методи оцінки ліквідності підприємства. Наукові записки : зб. наук. пр. Кіровоград : КНТУ, 2016. Вип. 20. С. 79-93. URI:

ритуляк Н. Факторний аналіз ліквідності активів підприємства. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету . 2020. № 4. С

Гребеня М. М. Методика багатокритеріальної оцінки фінансового стану підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. Кіровоград: КНТУ, 2012. Вип. 22, к. 2. С. 218-225. URI: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/1279> (дата звернення: 23.05.2026).

рошевська О.В. Методи оцінки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: Зб. наук. пр. К.: ІЕП НАНУ, 2014. С. 202-219. URI: [i](#)
[s](#)

ЕМЕРОВЕЦЬКА ФІЛІЯ ДОЧІРНЬОГО ПРІЄМСТВА ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОБОЛОНЬ» «КРАСИЛІВСЬКЕ». URL: [k](#)

корова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с. URL: [n](#)
[u](#)
[t](#)

ропа Я. Б. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 238 с. URL: [https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Dropa-](https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Dropa-d)
[d](#)

[u](#)

[u](#)

Navchalnyy-posibnyk-2024.pdf (дата звернення: 18.05.2026).

ютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/8241> (дата звернення: 16.05.2026).

окументальне оформлення здавання готівкової виручки до банку. URL: <https://ibuhgalter.net/ru/news/14738> (дата звернення: 19.05.2026).

блік операцій на рахунках у банку. URL: <http://nkkep.com/wp-content/uploads/2021/10/27.10-PTBD31-But.pdf> (дата звернення: 19.05.2026).

37. Коблянська О. І., Коблянська Г. Ю., Бабенко О. С. Облік і аудит операцій на поточному рахунку. Modern economics. 2018. № 7. С. 77–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_7_11 (дата звернення: 19.05.2026).

блік грошових коштів на поточних рахунках в банку. URL: [2%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD%20%D0%A5.%D0%92.%20%D0%9E%D0%94%D0%A1-31.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_7_11) (дата звернення: 19.05.2026).

Додаток А
Таблиця А.1

Основні нормативно-правові документи щодо регулювання операцій з грошовими коштами

Нормативний документ	Основні положення щодо об'єкта дослідження
1	2
Закон України «Про Національний банк України»	Визначає функції та повноваження НБУ у регулюванні грошово-кредитної політики, контролі за діяльністю

	банків, включаючи операції за рахунками в національній валюті.
Закон України «Про банки і банківську діяльність»	Регламентує правові основи відкриття, ведення та обслуговування банківських рахунків; встановлює порядок проведення розрахункових операцій.
Закон України «Про платіжні послуги» (від 01.07.2021 № 1591-IX)	Встановлює правові засади надання платіжних послуг, у тому числі банками, визначає типи платіжних послуг, вимоги до відкриття та ведення платіжних рахунків, права та обов'язки постачальників та користувачів послуг, механізм захисту прав споживачів, а також регулює проведення платіжних операцій.
Постанова Правління НБУ від 29.07.2022 № 164 «Про затвердження Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів»	Визначає вимоги до порядку емісії (випуску) та еквайрингу (обслуговування) платіжних інструментів, зокрема платіжних карток, банками та іншими постачальниками платіжних послуг. Регламентує порядок укладення договорів з користувачами, ініціювання та обробки платіжних операцій у національній валюті, що здійснюються з використанням рахунків. Забезпечує правові та організаційні основи обліку та контролю за операціями з рахунками клієнтів.
Постанова Правління НБУ від 19.05.2020 № 65 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу»	Визначає порядок здійснення банками первинного фінансового моніторингу відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом». Регламентує ідентифікацію та верифікацію клієнтів при відкритті рахунків, виявлення ризикових операцій, зокрема в національній валюті. Передбачає заходи зупинення або призупинення підозрілих операцій на рахунках, моніторинг фінансових потоків, а також подання інформації до Держфінмоніторингу.
Постанова НБУ від 29.07.2022 № 163 «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг»	Визначає порядок здійснення безготівкових розрахунків між користувачами платіжних послуг у національній валюті. Інструкція регламентує форму розрахунків (платіжна інструкція), правила заповнення інструкції, строки її подання, умови відмови у виконанні та особливості операцій за поточними рахунками. Встановлює вимоги до електронної форми документу та операцій, що здійснюються через платіжні системи. Містить указівки щодо особливостей заповнення реквізитів платіжної інструкції, оформленої в паперовій або електронній формі.

Продовження табл. А.1

Податковий кодекс України	Містить положення про облік банківських операцій, що мають податкове значення, зокрема при нарахуванні і сплаті податків через банківські рахунки.
Цивільний кодекс України (ЦКУ), розділ V, глава 72 «Банківський вклад (депозит). Банківський рахунок»	Визначає правові основи відкриття, обслуговування та закриття банківських рахунків. Статті 1066–1075 регулюють умови укладення договору банківського рахунку, порядок здійснення розрахунків у

	національній валюті, права та обов'язки сторін (банку і клієнта), можливість обмеження доступу до рахунку, нарахування процентів, відповідальність за неналежне виконання умов договору. Надає базову правову основу для здійснення операцій із рахунками фізичних та юридичних осіб у банках.
--	--

Джерело: [6-12]